

Saija Rantala

Kahden puun välissä on turvallista keinua

Lastensuojeluyksiköiden ja koulujen välisen yhteistyön kartoitus

Opinnäytetyö

Kevät 2020

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Saija Rantala

Työn nimi: Kahden puun välissä on turvallista keinua: Lastensuojeluyksiköiden ja koulujen välisen yhteistyön kartoitus.

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 74

Liitteiden lukumäärä: 1

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata lastensuojeluyksiköiden ja koulujen edustajien kokemuksia heidän välisestä yhteistyöstään sekä yhteistyön mahdollisista kehittämiskohteista. Opinnäytetyössä kartoitetaan sitä, miten yhteistyötä toteutetaan tällä hetkellä, mitkä ovat käytössä olevat yhteistyömenetelmät ja miten ne toimivat. Lisäksi tarkastellaan yhteistyön kehittämisen kohteita kaikkien osapuolten näkökulmasta.

Tutkimusote on kvalitatiivinen, ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Kohderyhmänä oli neljä eri lastensuojeluyksikköä Länsi-Suomen läänistä, sekä heidän kanssaan yhteistyötä tekevät koulut. Haastatteluun osallistui yhteensä viisi lastensuojeluyksikön ohjaajaa, neljä yksikönjohtajaa sekä kuusi koulun edustajaa. Yhteistyökuviot olivat erilaisia jokaisessa neljässä tutkimuskohteessa. Osassa lastensuojeluyksiköistä koulu toimi samassa pihapiirissä yksikön kanssa ja osassa lapset kävivät koulua muualla.

Tulosten perusteella lapsen hyvinvoinnin ja koulun sujumisen kannalta merkittäväksi tekijäksi koettiin toimiva yhteistyö. Yhteistyötä tehdään pääosin lapsen koulunkäyntiin liittyvissä asioissa ja menetelminä käytetään eniten kasvokkaista viestintää, sähköistä viestittelyä, oppilashallinto-ohjelmaa sekä palavereita. Tuloksista käy ilmi, että tärkeimpinä asioina pidetään molemminpuolista aktiivisuutta, tiedonvaihtoa, yhteistyön saumattomuutta, yhteisten linjojen ylläpitämistä sekä helppoa lähestymistä. Koulun edustajien näkökulmasta lastensuojeluyksikkö nähdään huoltajan roolissa ja yhteistyö on samankaltaista kuin kaikkien huoltajien kanssa. Tulokset kertovat, että yhteistyön menetelmät riippuvat paljon siitä, minkälaisessa ympäristössä yhteistyötä tehdään. Jos koulu on samassa pihapiirissä lastensuojeluyksikön kanssa, silloin yhteistyö koetaan tiiviimmäksi.

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda lastensuojeluyksiköille ja kouluille tietoa siitä, millaisena heidän välinen yhteistyö koetaan ja mitä se merkitsee. Lisäksi tavoitteena on antaa mahdollisia välineitä yhteistyön kehittämiseksi.

Avainsanat: sijaishuolto, koulu, yhteistyö, moniammatillisuus, vuorovaikutus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Author: Saija Rantala

Title of thesis: It's safe to swing between two trees: A Survey on the Cooperation between Child Protection Units and Schools

Supervisor(s): Päivi Rinne

Year: 2020 Number of pages: 74 Number of appendices: 1

The purpose of the thesis is to describe the experiences of child welfare units and school representatives about their cooperation and the possible areas for developing cooperation. The thesis will map out how the cooperation is currently being implemented, the existing cooperation methods, and how they work. In addition, the areas for the development of cooperation will be examined from the point of view of all parties involved.

The research approach is qualitative and the data collection method was a semi-structured interview. The target group was four different child welfare units from western Finland and schools that cooperate with them. A total of five children's safety unit instructors, four leaders of units and six school representatives participated in the interview. The collaboration patterns were different in every four research areas. In some of the child welfare units, the school operated in the same yard district as the unit, and in others, the children attended school elsewhere.

Based on the results, a working cooperation was considered meaningful for the well-being of the child and school work. The cooperation is mainly carried out within all matters related to studying, and the methods are used for most face-to-face communication, electronic messaging, the student administration programme, and the meetings. The results indicate that activity, exchange of information, seamless cooperation, maintain with the mutual line and easy manner of approach are regarded as the most important aspects. From the perspective of school representatives, the Child Welfare Unit is seen in the role of the guardians, and the cooperation is similar with all the guardians. The results show that the methods of cooperation depend a lot on the environment where the cooperation is carried out. If school is in the same yard as the Child Welfare Unit, then the cooperation is felt closer between them.

The aim of the study is to bring more information about how cooperation is experienced and what it means for the Child Welfare Units and schools. In addition, the aim is to provide possible tools for the development of cooperation.

Keywords: foster care, school, cooperation, multi-professionalism, interaction

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	1
Thesis abstract	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO.....	5
2 KOULUA KÄYVÄ LAPSI LASTENSUOJELUN PIIRISSÄ	7
2.1 Lastensuojelu Suomessa	7
2.2 Koulunkäynnin haasteet lastensuojelutarpeen taustatekijänä	9
2.3 Vastuunjako lapsen koulunkäynnissä.....	11
3 KOULUNKÄYNTI SIJAISHUOLLOSSA.....	13
3.1 Lähtökohtana normaali kouluarki	13
3.2 Sijoitettujen lasten koulunkäynnin haasteet ja mahdolliset tukitoimet	14
4 TAVOITTEELLINEN YHTEISTYÖ	17
4.1 Moniammatillisen yhteistyön määritelmä	17
4.2 Yksikön ja koulun välinen yhteistyö	18
4.3 Muut yhteistyömallit.....	23
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
5.1 Tutkimuksen tavoitteet	25
5.2 Yhteistyötahon kuvaus	25
5.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	26
5.4 Aineiston analysointi.....	28
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	30
6.1 Koulun edustajien käsitys lastensuojelusta ja sijaishuollosta	30
6.2 Koulunkäynnistä huolehtiminen lastensuojeluyksikön näkökulmasta.....	32
6.3 Koulun ja lastensuojeluyksikön välisen yhteistyön määrittelyä.....	34
6.4 Kokemukset yksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä	36
6.5 Omaohjaaja huoltajan roolissa.....	40
6.6 Käytössä olevat yhteistyön muodot ja niiden toimivuus	42
6.7 Verkostopalaverit yhteistyön välineenä	46
6.8 Yhteistyön kehittämiskohteet	50
6.9 Toimiva yhteistyö.....	55

7 JOHTOPÄÄTÖKSET	61
8 POHDINTA.....	66
LÄHTEET	69
LIITTEET	74

1 JOHDANTO

Halusin ottaa näkökulman opinnäytetyöhön molemmista itselleni tärkeistä sosiaalialan työkentistä, lastensuojelutyöstä sekä koulun sosiaalityöstä. Sain idean lastensuojeluyksikön ja koulun välisen yhteistyön tutkimisesta, sillä oman kokemukseni perusteella laadullisella yhteistyöllä voidaan saada aikaan lapsen hyvinvoinnin ja koulun sujumisen kannalta merkittäviä tuloksia. Koulunkäynnin sujumisen edellytyksenä on usein hyvä, monipuolinen sekä tuettu yhteistyö lastensuojeluyksikön ja koulun välillä.

Sosiaalialalle aihe on merkityksellinen, sillä kodin ulkopuolelle sijoittamisen jälkeen on tärkeää luoda lapselle mahdollisimman kodinomaisen kasvuympäristö. Lähtökohtana on, ettei sijoitus muuttaisi lapsen normaalia kouluarkea vaan tukisi sitä entistä enemmän. Jotta lasta pystytään tukemaan mahdollisimman hyvin, täytyy lastensuojeluyksikön ja koulun välisen yhteistyön olla sujuvaa ja toimivaa. Lisäksi viimeisten vuosien aikana ennaltaehkäisevän sosiaalityön näkökulma on kasvattanut suosiotaan sosiaalityön kentällä huomattavasti. Lapsen kouluhyvinvoinnilla on suuri vaikutus lapsen fyysiseen ja psyykkiseen vointiin, sekä tulevaisuutta ajatellen koulu antaa lapselle eväitä aikuistumiseen ja itsensä elättämiseen.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa eri lastensuojeluyksiköiden ja koulujen välistä yhteistyötä moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta sekä yhteistyön kehittämiskohteita. Tavoitteena on antaa lastensuojeluyksiköille ja kouluille välineitä, joiden avulla he pystyisivät näkemään yhteistyön laajempuna käsitteenä. Se tarjoaisi mahdollisuuksia uudistaa jo käytössä olevia ja rakentamaan täysin uusia toimintamalleja moniammatillisen työn parantamiseen. Opinnäytetyössä keskitytään tutkimaan lastensuojeluyksikön ja koulun välistä yhteistyötä viranomaiskäytäntöjen näkökulmasta, ja se pyrittiin toteuttamaan niin, että molempien osapuolten omat kokemukset yhteistyön toteutumisesta tulevat ilmi tasavertaisesti.

Yhteistyökumppaneina opinnäytetyössä toimi neljä eri lastensuojeluyksikköä Länsi-Suomen alueelta sekä heidän kanssaan yhteistyötä tekevät koulut. Kaikki yhteistyökumppanit haluavat pysyä tunnistamattomina. Yhteistyökuviot ja -metodit ovat erilaisia jokaisessa koulussa ja lastensuojeluyksikössä. Osassa lastensuojeluyksiköistä koulu toimii samassa pihapiirissä yksikön kanssa, ja osassa lapset käyvät

normaalia peruskoulua. Lisäksi kaikissa lastensuojeluyksiköissä voi olla lukiota tai ammattikoulua käyviä lapsia.

Lastensuojelulaissa (L 13.4.2007/417) kaikista alle 18-vuotiaista käytetään käsitettä lapsi, minkä vuoksi käytän sitä opinnäytetyössäni. Tulosten sitaateissa osa haastateltavista käyttää käsitettä nuori, jolla tarkoitetaan myös alaikäistä lastensuojeluyksikköön sijoitettua lasta.

2 KOULUA KÄYVÄ LAPSI LASTENSUOJELUN PIIRISSÄ

2.1 Lastensuojelu Suomessa

Suomessa erityinen suojelu on jokaisen alaikäisen lapsen kansalaisyhteiskunnan ja suojelun tarpeen taustalla on aina lapsen kokemus turvattomuudesta. Suojelun tarpeen huomaavat vanhemmat, muut kansalaiset tai viranomaiset, ja suojeluprosessi lähtee käyntiin sosiaalitoimeen saapuneella lastensuojeluilmoituksella. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, joka kokee sen tarpeelliseksi. (Kananoja ym. 2017, 225–230). Yhteiskunta tarjoaa kansalaisilleen yhtenä sosiaalipalveluna lastensuojelua, jonka järjestämisen päävastuu on kunnilla omille asiakkailleen. Lastensuojelun pohjalla suomalaisessa yhteiskunnassa on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3. artikla (Unicef 2020), jonka mukaan lapsella on oikeus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. Jos lapsen oma käytös tai kodin olosuhteet alkavat vaarantaa lapsen turvallisuutta terveelliseen kasvuun ja kehitykseen, tulee ajankohtaiseksi lastensuojelu ja mahdollisesti lapsen sijoittaminen tai huostaanotto (Hämeen-Anttila 2017, 225).

Lastensuojelun tarpeen arvioivat aina sosiaalityöntekijät, eikä asiakkuutta perusteta ilman tunnistettua lastensuojelun tarvetta. Tarpeen taustat ovat usein monisäikeisiä, ja haasteet voivat johtua monista eri syistä. Lastensuojelun tarpeen taustalla tyypillisiä haasteita ovat vanhempien taloudelliset tai arjen hallintaan liittyvät asiat, vanhemmilla voi itsellään olla esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelma. Muita syitä ovat esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti ja heitteillejätto sekä puutteet hoidossa tai huolenpidossa. Näiden taustalla voi olla haaste omassa vanhemmuudessa ja vaikeus toimia vanhempana sekä muutokset lapsen elämässä, kuten läheisen kuolema tai vanhempien ero. (Ritala-Koskinen 2018, 78–80.)

Lastensuojelun tarpeen taustalla voi olla myös lapsen omaan käyttäytymiseen liittyvät ongelmat, kuten päihteidenkäyttö, mielenterveysongelmat tai itsetuhoisuus. Monesti taustalla on myös jatkuva koulunkäynnin laiminlyönti. Usealla lastensuojelun asiakasperheellä tunnistetaan monia edellä mainittuja haasteita, ja tällöin tuen tarve pohditaan sen mukaan, missä lapsen on kaikkein turvallisinta kasvaa ja kehittyä. (Ritala-Koskinen 2018, 78–80.)

Jos lapsen kasvu ja kehitys ovat niin vakavasti vaarantuneet, ettei perhe ole enää autettavissa ehkäisevillä palveluilla tai avohuollon tukitoimilla, joudutaan sijoittamaan lapsi kodin ulkopuolelle. Suomessa kodin ulkopuolelle voidaan sijoittaa avohuollon sijoituksena, kiireellisenä sijoituksena sekä huostaanottona. (Törrönen ym. 2016, 253–255.) Lastensuojelulaki (L 417/2007) säätelee lasten huostaanotosta sekä muista lastensuojelullisista toimenpiteistä. Huostaanotto ja kiireellinen sijoitus eivät edellytä lapsen huoltajien suostumusta, vaan niistä voidaan tehdä päätökset, vaikka huoltajat vastustaisivat sijoitusta. Tässä tapauksessa päätökset perustuvat lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden takaamiseen. Avohuollon tukitoimet, kuten avohuollon sijoitus, perustuvat huoltajien omaan tahtoon ja vapaaehtoisuuteen. Jokaisessa sijoituksessa on edellytyksenä se, että sijaishuolto paikka etsitään yksilökohtaisesti jokaisen lapsen tarpeet huomioon ottaen, ja löydetään sijaishuolto paikka, joka pystyy vastaamaan kaikkiin lapsen tuen tarpeisiin, esimerkiksi koulunkäynnistä huolehtimiseen. (Törrönen ym. 2016, 255–257.)

Avohuollon tukitoimena tehdystä sijoituksesta säädetään lastensuojelulain 37 §:ssä. Sijoituksen tarkoituksena on ensisijaisesti arvioida perheen tarvitsemaa tukea, ja se voi olla myös kodin ulkopuolella tehty kuntouttava jakso, jonka tavoitteena on koko perheen kuntoutuminen ja sijoituksen purkaminen. Avohuollon tukitoimena tehtyyn sijoitukseen vaaditaan yli 12 vuotiaalta lapselta hänen oma suostumuksensa. Sijoitus on aina lyhytkestoinen, ja sen täytyy olla etukäteen suunniteltu. Avohuollon sijoituksen aikana kaikissa asioissa päätösvalta on lapsen huoltajilla. (Hämeen-Anttila 2017, 234.)

Kun lapsi on sijoitettu kiireellisesti tai huostaanotettu, huoltajana toimii sijoituksen ajan sosiaalitoimi, jolloin sosiaalihuollon työntekijöillä on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta sekä koulutuksesta, kertoo Kangas (Puonti & Saarnio 2004, 105–118) teoksessa Lastensuojelu tänään. Tämän jälkeen sosiaalihuoltoon osallistuvat työntekijät vastaavat yhdessä lapsen hyvinvoinnista. Kiireelliseen sijoitukseen voidaan ryhtyä, jos lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin havaitaan olevan välittömässä vaarassa. Kiireellinen sijoitus kestää enintään kuukauden ajan, jos lapsesta ei tämän aikana tehdä huostaanottoa koskevaa hakemusta hallinto-oikeudelle. Kiireelliseen sijoitukseen voidaan joutua turvautumaan, jos vanhempien toimintakyky

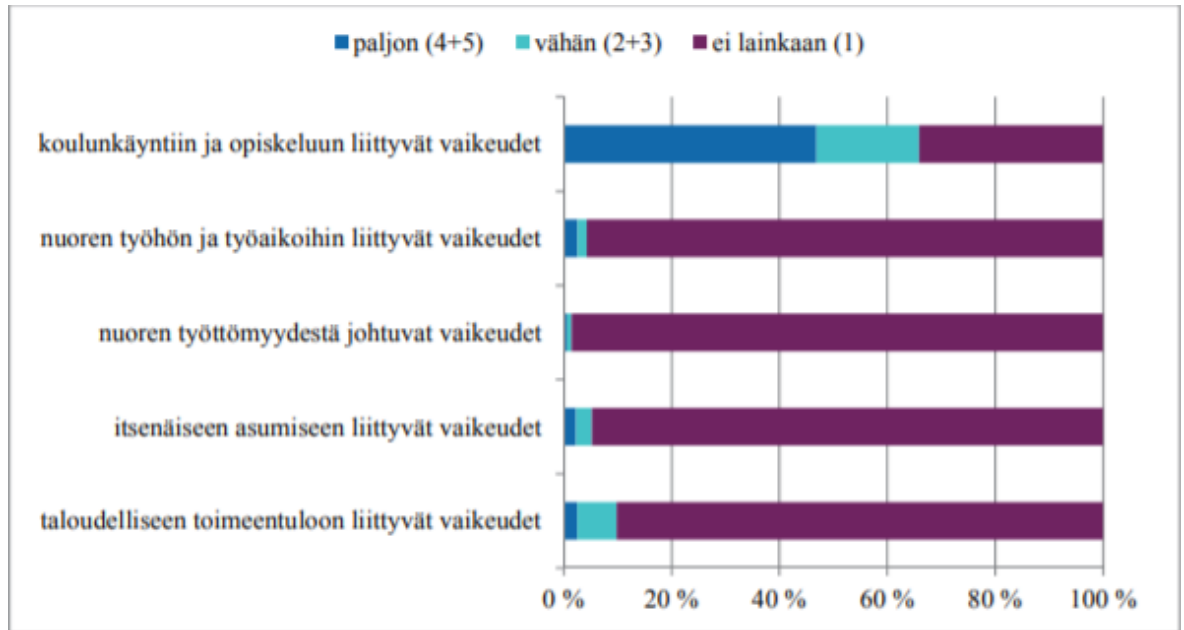
on olennaisesti heikentynyt tai lapsi on jätetty heitteille, lapsen perustarpeita on laiminlyöty vakavasti eikä perhe halua korjata tilannetta, lapsi on kokenut perheväkivaltaa, lapsi on vaarantanut omaa tai muiden terveyttä eikä tilanne ole enää autettavissa avohuollon tuella tai lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimena, mutta sijaishuollon aikana joudutaan käyttämään rajoitustoimenpiteitä. Kiireellinen sijoitus on aina äkillinen ja lasta vahingoittava, joten siihen täytyy olla selkeät, asianmukaiset perusteet. (Hämeen-Anttila 2017, 239–240.) Lapsen huostaanotto on kodin ulkopuolelle sijoittamisen muodoista kaikkein viimesijaisin keino taata lapselle turvallinen elämä. Sillä pyritään lasta kuormittavien tekijöiden poistamiseen ja lapsen myönteisten kasvu- ja kehitysedellytysten turvaamiseen. Huostaanottoa harkittaessa on aina arvioitava lapsen kasvuolosuhteet, elämän vahingollisuus sekä avohuollon tukitoimien riittämättömyys. Perusteita huostaanotolle ovat muun muassa puutteet lapsen huolenpidossa, kasvuolosuhteiden pitkäaikainen vaarantuminen tai lapsen oma terveyttä ja kehitystä vakavasti vaarantava käytös, esimerkiksi päihteidenkäyttö ja rikollisuus. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Lastensuojelulaissa (L 417/2017) avohuollon sijoituksen, kiireellisen sijoituksen sekä huostaanoton tavoitteeksi on määritelty aina väliaikaisuus, perhesuhteiden ylläpito, perheen yhdistäminen ja sijoituksen tai huostaanoton purkaminen. Sijaishuollossa täytyy muistaa, että lapset ja heidän tarpeensa ovat erilaisia, ja sijoituksen aikana tarpeet voivat muuttua radikaalisti. Lastensuojeluyksiköiltä toivotaan joustavuutta ja kestävyyttä, jotta lapsen tarpeet pystytään huomioimaan. Tavoitteena kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla on tukea pysyvyyttä eri elämän alueilla ja valmistaa lasta ennakoivasti tuleviin muutoksiin. (Eronen 2013, 49–65.)

2.2 Koulunkäynnin haasteet lastensuojelutarpeen taustatekijänä

Lastensuojeluilmoituksen taustatekijänä voi olla huoli oppivelvollisuuden suorittamisesta ja koulunkäynnin laiminlyönnistä. Osalla lapsista, jotka ovat lastensuojelun avohuollon piirissä, ainoana haasteena on heikosti sujuva koulunkäynti (Valpas 2018). Kuviossa 1 näkyvistä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) HuosTa-

hankkeen (2014–2015) päätuloksista ilmenee, että lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen yhtenä taustatekijänä on hyvin usein koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvät vaikeudet.

Kuvio 1. Sijoittamisen taustalla vaikuttavia tekijöitä (Heino ym. 2016, 74).

Helsingin kaupungin opetusviraston verkkojulkaisun (2014, 3–6) mukaan koulun tekemän lastensuojeluilmoituksen taustalla ovat useimmiten poissaolot, häiriökäyttäytyminen, eristyneisyys, väkivaltaisuus tai päihteiden käyttö. Kun koulussa huomataan jatkuvia kyseisiä tekijöitä, on koulun henkilökunnan oltava yhteydessä vanhempiin kertoakseen mahdollisesta tulevasta lastensuojeluilmoituksen teosta, ja vaikka vanhempi vastustaisi ilmoituksen tekoa, on koululla velvollisuus tehdä se siitä huolimatta, jos katsoo sen tarpeelliseksi. Vaikka koulunkäynnin laiminlyöminen voi olla yksi merkittävä tekijä huostaanottopäätöksessä, se ei pelkästään ole vielä edellytys lapsen sijoitukselle tai huostaanotolle. (Räty 2010.) Tällöin kyse voi olla lapsen huolenpidossa ja kasvuolosuhteissa olevista puutteista. Lapsen kouluhaluttomuus tai käytösongelmat koulussa voivat johtua monista eri asioista. Koulunkäyntiin liittyvät ongelmat tulisi ratkaista ensisijaisesti oppilashuollon tai muilla opetustoimen keinoilla, järjestämällä esimerkiksi riittäviä mahdollisuuksia saada erityisopetusta tai avustajapalveluja koulussa. Asiassa on kokonaisuudessaan selvitettävä lapsen ja hänen perheensä tilanne. (Räty 2010.)

Vuoden 2017 nuorisobarometrissa käsiteltiin lastensuojelutarpeen ja kouluviihtyvyyden yhteyttä toisiinsa. Tutkimuspäällikkö Pekkarisen (2017) mukaan lastensuojelun tarve sekä huonot kokemukset koulusta liittyvät vahvasti yhteen. Barometrissa pyydettiin vastaamaan väitteeseen ”koulunkäynti oli mukavaa”, ja vastanneista lastensuojelun asiakkaina olleista yli 25 prosenttia vastasi tähän kieltävästi, kun muiden lapsien osuus kieltävästi vastanneista oli 16 prosenttia. Vastauksista tulee ilmi myös, että lastensuojelun asiakkaat kokevat koulu yhteisöön kuulumattomuutta, joka Pekkarisen (2017, 23–50) mukaan liittyy hyvin vahvasti koulukiusaamiseen.

2.3 Vastuunjako lapsen koulunkäynnissä

Oppivelvollisuus perusopetuslain (L 21.08.1998/628) mukaan kuuluu kaikille Suomessa vakinaisesti asuville lapsille. Oppivelvollisuuden alkamisaika lähtee vuodesta, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta, ja päättyy silloin, kun oppivelvollisuuden oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Perusopetuslaki on usein samassa linjassa lastensuojelulain (L 13.04.2007/417) kanssa, sillä molempien lakien tarkoitus on tukea lasten kasvua ja kehitystä, kasvattaen heidät vastuukykyisiksi Suomen kansalaisiksi antaen heille tarpeellista taitoa ja tietoa. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta säädetyn lain (L 190/2019) mukaan huoltajien on huolehdittava siitä, että lapsi saa riittävää ohjausta koulunkäynnissä, sekä hänelle on pyrittävä antamaan taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Huoltajilla on siis aina ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Lapsella on kuitenkin myös oikeuksia huoltajia kohtaan omien mielipiteiden ja toivomuksien huomioon ottamisessa.

Lapsen koulunkäynnistä ovat vastuussa lapsi itse, lapsen huoltajat sekä tarpeen tullen sosiaalitoimi. Koululla on myös oma vastuunsa huolehtia lapsen koulunkäynnistä. Oppilashuoltotyö kasvattaa merkitystään koko ajan ja sen ylimpänä tavoitteena on huomata koulutukselliset ja sosiaaliset uhat jo alakouluikäisellä. Pääasiassa oppilashuoltotyö koostuu psykologi-, kuraattori- sekä terveydenhuoltopalveluista. Opetushallitus on linjannut, että koulun tulisi tarjota oppilashuoltoa välittö-

mästi tai viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä, jos sille koetaan tarvetta. Jotta tarve tunnistetaan, on opetuspuolen henkilöstön oltava hyvin koulutettu, tarkkanäköinen ja rohkeutta omaava (Pölkki 2001, 137). Pätärin (2018, 124–125) mukaan monessa kunnassa kyseiset oppilashuollon palvelut kuitenkin koetaan riittämättömiksi, minkä syynä pidetään toiminnan vääränlaista organisointia eikä niinkään resurssipulaa. Riittämättömyys tulee esiin erityisesti koulukuraattorin sekä koulupsykologin pitkissä jonotusajoissa.

3 KOULUNKÄYNTI SIJAISHUOLLOSSA

3.1 Lähtökohtana normaali kouluarki

Moni asia lapsen elämässä muuttuu hänen sijoituttuaan lastensuojeluyksikköön. Erityisesti perheolosuhteet muuttuvat usein pienestä perheympäristöstä laitospäristöön. Lastensuojeluyksikössä voi olla yli kymmenen työntekijää, joiden työvuorot vaihtelevat ja tästä syystä aamulla herätessä vastassa saattaa olla eri ohjaaja kuin illalla nukkumaan mentäessä. Myös lapsen asuinkunta voi muuttua, ja sen vuoksi lapsi joutuu vaihtamaan uuteen kouluun mahdollisesti kesken lukukauden. Tämän vuoksi olisi tärkeää tehdä sijoitus ja koulun vaihto harkitusti ja suunnitellusti, jotta lasta haavoitettaisiin mahdollisimman vähän. (Heino 2009, 61–68.)

Kouluikäisen lapsen sijoittamisessa hankaluutena onkin usein lapsen sijoituksen pysyvyys, sillä normaali kouluarki vaurioituu jokaisen uuden sijoituksen kohdalla. Yhteistyökumppanit ja metodit ovat erilaisia joka koulussa ja jokaisessa eri lastensuojeluyksikössä. Vaikka sijoitus vaihtelisi ainoastaan vanhempien ja yksikön välissä, se hankaloittaa silti joka kerta yhteistyötä yksikön ja koulun välillä. (Kalland & Sinkkonen 2001.) Koulunkäynnin sujuminen ja yhteistyö ovat siis hieman ristiriidassa suomalaisen sijaishuollon kanssa, sillä sijaishuollossa lähtökohtana on se, että lapsi pääsisi aina lopulta kotiin sitten, kun se on mahdollista. Sen vuoksi sijoituksia voi tulla saman lapsen kohdalla hyvinkin monta, jos kotona asumista kokeillaan monta kertaa. Tästä voi tulla loputon kierre ennen täysi-ikäiseksi kasvua, mikä ei edistä lainkaan suomalaisen sijaishuollon tavoitetta pysyvästä kasvu- ja kouluympäristöstä. (Garrett & Sinkkonen 2003; Pösö 2003.) Sijoituspaikan vaihtumisen on huomattu vaikuttavan negatiivisella tavalla koulun sujumiseen ja koulukäyttäytymiseen, sekä aiheuttavan muutoksia koulumenestyksessä huonompaan suuntaan. (Zima ym. 2000, 87–103.) Heywood (2014, 4) on tutkimuksessaan huomannut, että myös lastensuojeluyksikön työntekijöiden kielteinen asenne ja heikko tuki lapsen koulunkäynnin sujumiseen vaikuttaa lapsen koulutaitoihin negatiivisella tavalla.

Tavoitteena sijaishuollossa on se, että lapsi pääsee elämään täysin normaalia kouluelämää sijoituksesta huolimatta. Lapsella on oikeus perusopetukseen myös sijaishuollon aikana, ja asiakassuunnitelmaan on kirjattava se, miten normaali kouluarki

järjestetään. Koulu on lapsen yksi keskeisimmistä toimintaympäristöistä, jossa lapsi voi rakentaa ja ylläpitää sosiaalisia suhteitaan ja myönteistä minäkuva. (Pesäpuu ry 2015.)

3.2 Sijoitettujen lasten koulunkäynnin haasteet ja mahdolliset tukitoimet

Koulunkäyntiin voi liittyä erilaisia haasteita, jotka saattavat näkyä sijoitettujen lasten koulunkäynnissä ja olla taustatekijöinä koulunkäyntivaikeuksille. Haasteita voivat olla muun muassa koulukiusaaminen, koulumotivaation puute, sosioemotionaaliset ongelmat, tunne-elämän häiriöt, keskittymisvaikeudet sekä oppimisvaikeudet. (Siljamäki 2015.)

Vuonna 1996-2000 tehdyn kartoittavan tutkimuksen tulokset kertovat sijoitettujen lasten koulunkäyntivaikeuksista. Koulunkäyntivaikeuksia ovat esimerkiksi käytöshäiriöt, ahdistuneisuus, tarkkaavaisuushäiriöt sekä erityiset oppimisvaikeudet. Tutkimuksen mukaan yhteensä 90,20 prosentilla sijoitetuista lapsista oli jonkinasteisia koulunkäyntivaikeuksia (Kitinoja 2005, 204). Heillä on myös suurempi riski olla epäedullisessa asemassa koulusuoriutumisen näkökulmasta, ja sijoitetuilla oppilailta oli Geenen ja Powersin tutkimuksen mukaan keskiarvoisesti alemmat kouluarvosanat ja huonommat perustaidot äidinkielellä ja matemaattisissa oppiaineissa. Yksi syy tähän on tutkimuksen mukaan koulun vaihtuminen useaan otteeseen (Geenen & Powers 2006, 235). Monella sijoitetulla lapsella on lisäksi jokin diagnoosi jo ennen sijoitusta, joka tuo lisähaastetta koulunkäynnistä suoriutumiseen. Koulunkäyntivaikeuksien taustalla voi vaikuttaa esimerkiksi ADHD, autismikirjon häiriöt, psykososiaaliset vaikeudet tai mielenterveydelliset häiriöt. Sijoitetuilla lapsilla on tutkittu olevan oppimisvaikeuksia, keskittymiskyvyttömyyttä sekä käytöshäiriöitä. Osalla sijoitetuista lapsista voi olla monta edellä mainituista koulunkäyntiä vaikeuttavista tekijöistä. (Vigren 2014, 46–49.)

Sosiaalihuoltolain mukaan (L 1301/2014) kunnan sosiaalitoimella on velvoite järjestää erityistä tukea tarvitseville lapsille tarvittavat palvelut sekä huolehtia heidän hyvinvoinnistaan sekä ennaltaehkäistä epäkohtien syntymistä. Lastensuojeluyksikköön sijoitettu lapsi määrittellään erityistä tukea tarvitseväksi, joten tuen tarpeen arviointia on tehtävä koko sijoituksen ajan. Tuen tarpeen arviointi kouluun liittyvissä

asioissa on yksilökohtaista sijoitettujen lasten kohdalla, sillä tilanteet ja sijoituksen perusteet ovat aina erilaisia. Varhainen yksilöllisen tuen tarpeen huomioiminen on erityisen tärkeää heidän kohdallansa, sillä heillä on suurempi riski syrjäytyä aikuisena. Yksilöllisen tarpeen voi huomata esimerkiksi koulumenestyksen tai koulukuntoisuuden arvioinnilla. (Räty ym. 2014, 52–55.)

Jokaisella kouluikäisellä, jolla on kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttamisessa vaikeuksia, on oikeus erityiseen tukeen, jos se arvioidaan tarpeelliseksi. Erityinen tuki muodostuu yksilökohtaisesta erityisopetuksesta, ja siitä tehdään aina erityisen tuen päätös. Valmisteltaessa erityisen tuen päätöstä hankitaan usein psykologinen ja lääketieteellinen lausunto sekä mahdollisesti myös sosiaalinen selvitys (Hiltunen ym. 2015, 40–41). Näissä selvittelyissä käytetään eri asiantuntijoiden, kuten erityisopettajan, psykoterapeutin ja sosiaalityöntekijän lausuntoja. Selvittelyiden teko on tärkeää, jotta lapselle löydetään oikea tukimuoto mahdollisimman nopeasti, sillä oppimisvaikeudet aiheuttavat lapselle aina ylimääräistä stressiä, ahdistusta ja turhautuneisuutta (Alatupa & Kivinummi 2016, 254).

Jos lapselle päädytään tekemään erityisen tuen päätös, hänelle laaditaan myös henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelma sisältää opiskelun erityisten painoalueitten määrittelyn, koulunkäynnin edistymisen seurannan ja arvioinnin, arviointitavat ja ajankohdat, oppilaan itsearviointi mahdollisuuden sekä muita pedagogisia ratkaisuja, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat ja oppimateriaalit. Erilaiset pedagogiset erityisopetukseen sisältyvät ratkaisut vaihtelevat oppimisen alueilla, ja osa tuesta voi olla lyhytkestoista, vain yhteen oppiaineeseen keskittynyttä tukea. Erityisen tuen päätöksen saaneella lapsella on aina oikeus saada tukiopetusta ja osa-aikaista erityisopetusta. (Opetushallitus.)

Erityisopetuksen saatavuus vaihtelee kunnittain huomattavasti. Suomen kasvatus-tieteellisen seuran FERA:n erityisopetuksen resursseista kertovassa tutkimuksessa suurin osa tutkimukseen vastanneista opetuksen johdon henkilöstöstä sekä rehtoreista arvioivat, että yleisellä tasolla erityisopetuksen tarve on suurempi kuin resurssit. Erityisesti osa-aikainen erityisopetus, jonka piirissä sijoitetut lapset suureksi osin

ovat, koetaan riittämättömäksi. Jotta koulu pystyy vastata riittävästi sijoitetun erityistä tukea tarvitsevan lapsen tarpeisiin, täytyy lastensuojeluyksikön löytää koulu, jossa kaikki tukitoimet pystytään toteuttamaan. Tämä on usein suuri haaste. (Suomen kasvatustieteellinen seura 2015, 100–104.)

Oppilashuollolla on velvollisuus ottaa vastuu lapsen tuen tarpeen arvioinnista, jos lapsella huomataan koulunkäynnissä erityisiä haasteita, jotka liittyvät muuhun kuin oppimisvaikeuksiin. Oppilashuoltoon sisältyvät muun muassa koulukuraattorin, koulupsykologin sekä kouluterveydenhuollon järjestämät palvelut, ja jos ne koetaan tarpeelliseksi, on jokaisella lapsella oikeus saada ne maksutta. Oppilashuollon tarkoituksena on turvata lapsen oppiminen, hyvä psyykinen ja fyysinen terveydentila sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen. Jokaisella lapsella on oikeus saada yksilökohtaista oppilashuoltoa, koulukuraattori- ja psykologipalveluja ja erityisoppilaitosten sosiaali- ja terveysterveystoimintaa. Oppilashuollossa keskeistä on moniammatillinen yhteistyö, ja se kuuluu jokaisen koulun kasvatus- ja opetustehtävään. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 362–365.)

4 TAVOITTEELLINEN YHTEISTYÖ

4.1 Moniammatillisen yhteistyön määritelmä

Yhteistyön käsite on usein määrittelyltään haastava, ja moni eri tieteenala määrittelee sen eri tavoin. Sosiaalityötä lähinnä olevat yhteiskuntatiede sekä kasvatustiede määrittelevät käsitteen tarkoittavan yhdessä työskentelyä, vuorovaikutusta sekä yhteisten tavoitteiden toteuttamista, joka kestää tavanomaista pidempään pyörien samojen asioiden ympärillä. (Lewis 2006, 200.) Kun yhteistyötä kutsutaan moniammatilliseksi yhteistyöksi, tulee mukaan moniammatillisuus, johon liittyy useita erilaisia näkökulmia tietoon ja osaamiseen. Keskeinen asia moniammatillisessa yhteistyössä on eri alojen asiantuntijoiden osaamisen yhteen kokoaminen ja monialaisen tiedon prosessoiminen. Moniammatillinen yhteistyö edellyttää toisten asiantuntijoiden tiedon arvostamista, kuuntelutaitoja, kykyä ottaa vastuuta, oman roolin ymmärtämistä sekä erilaisten kokonaisuuksien hahmottamista. (Isoherranen 2005, 33.) Hyvä moniammatillinen yhteistyö kiinnittää huomiota arvoihin, jotka ohjaavat heidän toimintaansa sekä tavoitteisiin, jotka yhteistyölle on asetettu. Moniammatillinen yhteistyö tarvitsee myös jatkuvaa vuorovaikutusta, sekä toiminnalla tulee olla suunniteltu tarkoitus (Veijola 2004, 20).

Sosiaaalialalla työskentelevät kuvaavat moniammatillisen yhteistyön olevan lähtökohta asiakaslähtöisyyteen ja asiakastyytyväisyyteen. Lastensuojeluyksikön sekä koulun työntekijöillä on moniammatillisen yhteistyön kautta mahdollisuus jakaa sosiaali- ja opetusalan ammattilaisten asiantuntijuutta ja sen kautta edistää asiakkaiden etua. Kahden eri alan välisen asiantuntijuuden jakamiseen liittyy kuitenkin riski siitä, ettei toisen ammattilaisen osaamista tunnusteta tarpeeksi hyvin. (Alahuhta ym. 2018.)

Erilaisissa ongelmatilanteissa, esimerkiksi sijoitetun lapsen koulunkäynnin jumittumistilanteessa, moniammatillinen yhteistyö on avainkeino siihen, että ongelma saadaan minimoitua ja mahdollisesti ratkaistua. Tällaisessa tilanteessa lastensuojeluyksikön sekä koulun henkilökunnan tieto ja osaaminen nidotaan yhteen ja muodostetaan yhdessä yhteiset ratkaisukeinot (Isoherranen 2012, 10–13). Mitä enemmän lapsi tarvitsee tukea ja apua koulunkäynnin sujumiseen, sitä enemmän tarvitaan

saumatonta yhteispeliä, yhdenmukaisia käytäntöjä sekä hyvää tiedonvälitystä lastensuojeluyksikön ja koulun henkilökunnan välillä. Toimintamallin valinta on parhain, kun se tehdään yhteistyössä kaikkien toimijoiden välillä, ja näin pystytään myös takaamaan se, että kaikki sitoutuvat noudattamaan sitä. (Alatupa & Kivinummi 2016, 305.) Myös perusopetuslaki (L 628/1998) ja opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2014) käsittävät eri ammattilaisten ja oppilashuollon merkityksen kasvanneen aikaisemmista vuosista. Toimintamallit kuten henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), pedagoginen arvio ja selvitys sekä oppimissuunnitelma edellytetään lain ja opetussuunnitelman perusteiden mukaan tehtävän moniammatillista yhteistyötä käyttäen (Mäkelä ym. 2015, 109–112). Toimintamalleihin sitoutuminen koskee myös lisäksi koulun verkstopalavereita, jotka pitäisi pystyä järjestämään siten, että mahdollisimman moni yhteistyötahojen toimija pääsee paikalle, ja näin ollen varmistetaan parhaimpien tukitoimien perusteellinen valinta (Alatupa & Kivinummi 2016, 305).

4.2 Yksikön ja koulun välinen yhteistyö

Suomessa yhteistyötä lastensuojelun ja koulun välillä on tutkittu jonkin verran, mutta lastensuojeluyksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä ei löydy kuin muutama tutkimus, jotka nekään eivät ole rajattu ainoastaan yhteistyön tutkimiselle. Myös maailmanlaajuisesti sijoituksessa olevien lasten koulunkäyntiä koulujen ja sijaishuolto- paikkojen näkökulmasta on tutkittu liian vähän (Chapman, Wall & Barth 2004, 293–304).

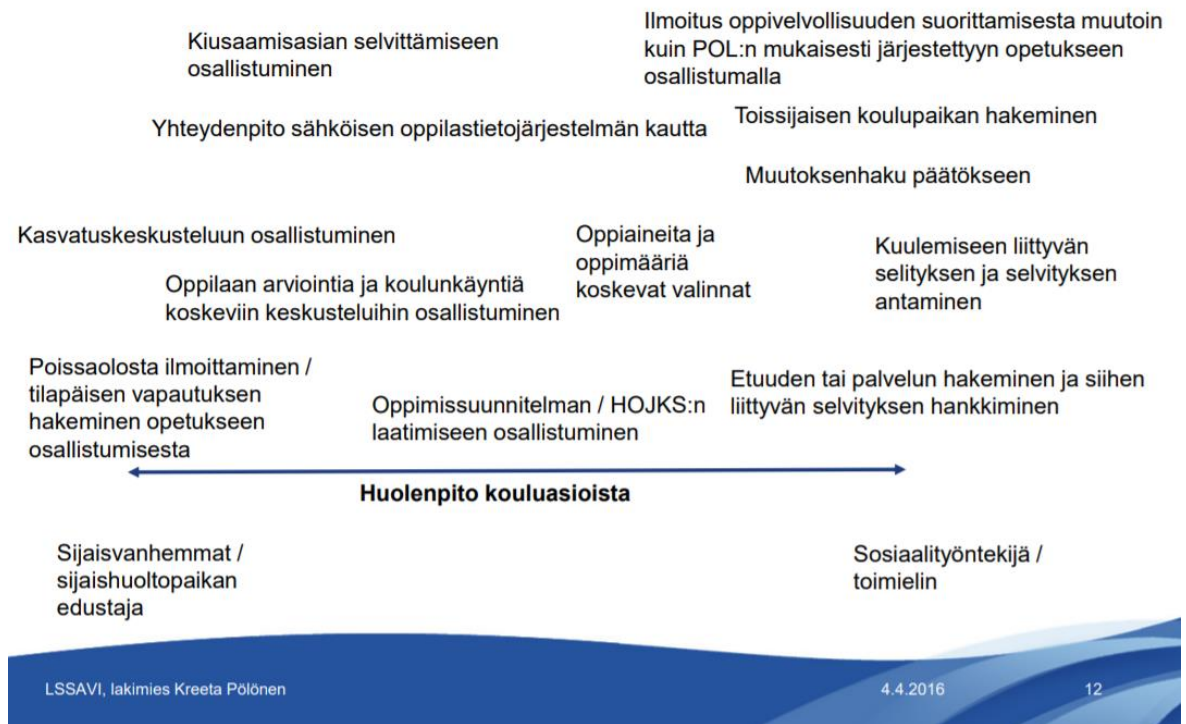
Viimeisimmän lastensuojelutilaston (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019, 1–2) mukaan vuosikymmenen sisällä Suomessa sijoitettujen lasten määrä on noussut tasaisesti ylöspäin, ja viimeisen vuoden aikana se on kasvanut 2,6 prosenttia. Vuoden 2018 aikana lapsia oli kodin ulkopuolelle sijoitettuna yhteensä 18 544 lasta, mikä havainnollisesti kuvattuna tarkoittaa 59,81 lasta jokaista kuntaa kohden. Huolestuttavan suuri sijoitettujen lasten määrä asettaa haasteita sekä erityisiä vaatimuksia myös kouluille ja koulujen rakenteille, joiden onnistuminen edellyttää toimivaa yhteistyön sijaishuolto- paikan ja koulun välillä.

Opetushallituksen viimeiseksi laatimassa perusopetuksen opetussuunnitelmassa (Opetushallitus 2014) on peruste koulun ja kodin yhteistyölle, jota voidaan pitää mallina myös lastensuojeluyksikön kanssa tehtävälle yhteistyölle. Lapsi elää miltei päivittäin yksikön ja koulun vaikutuspiirissä, mikä edellyttää entistä enemmän näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä lapsen kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Opetuksen suunnittelua ja tukemista auttaa se, että koulu saa säännöllisin väliajoin tietoa siitä, miten oppilaalla yksikössä sujuu ja miten koulumotivaatio näkyy lapsen arjessa. Koulun tavoitteena on tukea yksikköä kasvatustehtävässä sekä antaa kovia kokeneelle lapselle niin sanottua normaalia arkea ja turvallista elämää. Yhteistyössä on tärkeää, että pidetään muun muassa yhteisiä neuvotteluita tavoitteiden asettamisesta, suunnittelusta ja arvioinnista. Koululla on myös velvollisuus tehdä yhteistyötä lastensuojeluyksikön kanssa lapsen koulunkäynnin tukemisen osalta. (Opetushallitus 2014.)

Hyvän yhteistyön mahdollistaa se, että koulu tietää heille merkitykselliset tiedot lapsen elämän ja sijoituksen tilanteesta. Perusopetuslain 41:n § (L 628/21.8.1998) mukaan opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä. Kuitenkaan laissa ei ole määritelty tarkkaa kohtaa siitä, mitkä asiat ovat opetuksen kannalta välttämättömiä. Arviointi siitä, mitä tietoja saa luovuttaa, jää paljon lastensuojeluyksikön omaksi tulkittavaksi. Tulkintaa voi auttaa se, että perustelee, miksi tieto on opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön.

Yhteistyö lapsen kouluasioissa

Kuvio 2. Yhteistyö sijoitetun lapsen koulunkäynnin järjestämisessä (Pölönen 2016, 12).

Pölönen Kreetta (2016, 12) kuvaa ”Yhteistyö lapsen koulunkäynnin järjestämisessä” esityksessään yhteistyötä lastensuojeluyksikön ja koulun välillä lauseella ”huolenpito kouluasioista”. Kuviossa 1 on eroteltu sijaishuoltopaikan edustajan ja sosiaalityöntekijän vastuualueet yhteistyön tekemisessä. Sijaishuoltopaikan eli lastensuojeluyksikön vastuulla on muun muassa yhteydenpito koulun kanssa, oppilaan arviointia ja koulunkäyntiä koskeviin keskusteluihin osallistuminen, poissaoloista ja muutoksista ilmoittaminen, oppimissuunnitelman laatimiseen osallistuminen sekä oppiaineita ja -määriä koskevat valinnat. Sosiaalityöntekijän vastuulle jää byrokratia, kuten esimerkiksi etuuden tai palvelun hakeminen, niihin liittyvien selvitysten hankkiminen sekä kuulemiseen liittyvät asiat. Kuvioista saa sen käsityksen, että huolenpidon ja yhteistyön käytännön tekemisen vastuu jää pääosin lastensuojeluyksikön harteille. (Pölönen 2016, 12.) Kasvatus- ja kehityspsykologisesta näkökulmasta katsoen aktiivinen lastensuojeluyksikön ja koulun edustajien yhteistyö tukee lapsen toimintaa ja pärjäämistä koulussa. Erytisen tärkeäksi yhteistyö koetaan silloin, kun

lapsi tarvitsee tukea tilanteissa, joissa toiminta on jollain tavalla ongelmallista. (Alasuutari 2003, 90.)

Lastensuojelun keskusliiton laituriprojekti (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 17–26) on koonnut valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit, joissa tulee esiin sijaishuoltopaikan ja koulun välisen yhteistyön tärkeys ja tavoitteet. Lastensuojeluyksikön täytyy toimia aktiivisesti yhteistyössä kaikkien lapsen läheisten sekä lähellä työskentelevien ammattilaisten kanssa pystyäkseen turvaamaan kasvun ja kehityksen. Peruskoulu on lisäksi yksikön päivittäinen työskentelykumppani, minkä vuoksi yhteistyö varsinkin koulunkäynnin aloittamisen ja koulunkäynnistä huolehtimisen suhteen on erityisen tärkeää. Heti koulun alkaessa täytyy sopia yhteiset käytännöt ja pelisäännöt, kuten milloin koulu aloitetaan ja miten oppilaan osaamistaso selvitetään. Laatukriteerien mukaan jokaiselle lapselle täytyy nimetä oma työntekijä, joka vastaa lapsen koulunkäynnistä, huolehtii mahdollisista koulunkäynnin vaikeuksista ja niistä selviytymisestä, sekä tekee yhteistyötä koulun työntekijöiden kanssa. Laituri-projektin aikana laaditut suositukset ovat edelleen käytössä, ja niitä ollaan parhaillaan uudistamassa. Uudet eivät vielä ole virallisesti käytössä. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 17–26.)

Yhteistyö lapsen kouluasioissa

Luvottomasta poissaolosta ilmoittaminen

Lapsen sairastumisesta ja hänelle sattuneesta tapaturmasta ilmoittaminen

Koulun laatimien lasta koskevien asiakirjojen tiedoksianto

Kasvatuskeskustelusta ja jälki-istunnosta ilmoittaminen

Kiusaamisasiasta ja muusta toimenpiteisiin johtaneesta vahingollisesta teosta ilmoittaminen

Työrauhatoimenpiteistä (turvaamistoimenpiteistä) ilmoittaminen

Tiedon antaminen lapsen koulumenestyksestä (ml. kokeet) ja opetuksellisen tuen tarpeesta

Päätöksentekoon liittyvä kuuleminen ja päätöksen tiedoksianto

Tiedon antaminen opetuksen käytännön järjestelyistä

Sijaisvanhemmat /
sijaishuoltoapaikan
edustaja

Koulun yhteydenpito

Sosiaalityöntekijä /
toimielin

LSSAVI, lakimies Kreetta Pölonen

4.4.2016

13

Kuvio 3. Yhteistyö sijoitetun lapsen koulunkäynnin järjestämisessä (Pölonen 2016, 13).

Yllä olevassa kuviossa 2 Pölonen (2016, 13) tuo esiin koulun vastuualueita yhteistyön teossa lastensuojeluyksikön kanssa. Koulusta päin yhteistyö suuntautuu miltei kokonaan yksikköön, ainoastaan päätöksentekoon liittyvässä kuulemisessa ja päätöksen tiedoksiannossa tulee olla yhteydessä sosiaalitoimeen. Koulun vastuulla on muun muassa ilmoittaa yksikköön lapsen sairastumisesta tai loukkaantumisesta, luvottomasta poissaolosta sekä jälki-istunnosta, kiusaamisesta ja työrauhatoimenpiteistä. Lisäksi koulun vastuulla on tiedottaa yksikköä lapsen koulun etenemisestä, sekä erityisen tuen tarpeesta ja opetuksen käytännön järjestelyistä. Koulun tulee pitää yksikkö tietoisena siitä, mitä koulussa kyseisen lapsen kohdalla tapahtuu.

Yhteistyön ja yhteydenpidon muodoista keskeisimpänä pidetään verkostopalavereita. Koska pedagogisissa ja yhteiskuntatieteellisissä opinnoissa voi olla suuria eroja ja keskitytään eri asioihin, tulee asiantuntijoiden ottaa erot huomioon etenkin verkostopalavereita pidettäessä, jotta vältetään kielellisistä ja terminologisista syistä

tulevia väärinymmärryksiä. Palaverit tulee valmistella huolellisesti, ja samalla on tärkeää ottaa huomioon se, että käsitteet selvennetään kaikille osapuolille jo heti niiden esiin tullessa. Verkstopalaveria järjestettäessä täytyy varmistaa myös se, ettei lapsi koe ahdistusta suuresta väkimäärästä ja tunne olevansa koko ajan arvostelun keskipisteenä (Alatupa & Kivinummi 2016, 305).

Yksikön ja koulun välisessä yhteistyössä yksi tärkeimmistä tehtävistä on varhainen puuttuminen lapsen koulunkäynnissä esiin tulleisiin haasteisiin. Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että haasteet havaitaan ja yhteistyössä niihin pyritään löytämään ratkaisu mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Yksikkö ja koulu voivat yhdessä kartoittaa keinoja, joilla tarttua nopeasti lapsen käyttäytymiseen, koulunkäyntivaikeuksiin tai hänen hyvinvointiaan uhkaaviin tekijöihin. (Huhtanen 2007, 28–37.)

4.3 Muut yhteistyömallit

Mikäli sijoitusprosessin alussa lastensuojeluilmoituksen on tehnyt lapsen koulu, tulee vanhan koulun osallistua lapsen tuen suunnitteluun ja toteutukseen tiiviisti. Ilmoituksen tekijästä huolimatta hyvänä käytäntönä vanhan koulun puolelta pidetään sitä, että koulun edustaja tulee mukaan aloituspalaveriin, jossa ovat mukana lapsen vanhemmat, sosiaalityöntekijät sekä tulevan sijoituskohteen työntekijä. Palaverissa sovitaan yhteydenpidon käytänteistä jatkossa vanhan koulun, uuden koulun sekä lastensuojeluyksikön välillä (Helsingin kaupungin opetusvirasto 2014). Parvela parinaan lastenpsykiatrian erikoislääkäri Sinkkonen pohtivat lapsen ja opettajan välisen kiintymyssuhteen merkitystä. Sijoituksesta johtuvan koulun vaihdon yhteydessä sosiaalitoimella sekä vanhalla koululla on velvollisuus keskustella vaihdosta ja uudesta koulusta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista, sillä uusi koulu tarkoittaa aina myös uusia kiintymyssuhteita. Täten lapsi joutuu sijoituksen lisäksi muokkautumaan uuteen kouluun, sillä kiintymyssuhde etenkin alakoululaisella luokanopettajaan on aina merkittävä, ja uudella suhteella on suuri merkitys koulunkäynnin laatuun. (Parvela & Sinkkonen 2011, 170–171.)

Vanhempien ja koulun yhteistyön toteutuminen voi vaihdella koulun mukaan hyvin-kin paljon. Erilaiset viestintämenetelmät kuten oppilashallinto-ohjelmat sekä vanhempainvartit katsotaan olevan merkityksellisiä vanhemman myönteiseen suhtautumiseen koulun ja kodin välillä tehtävästä yhteistyöstä. Sijaishuollossa olevan lapsen vanhempien ja koulun välisen yhteistyön kulmakiviä on vanhempien oma aktiivisuus kanssakäymiseen koulun edustajien kanssa. (Alasuutari 2003, 90–114).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää lastensuojeluyksikön ja koulun välistä yhteistyötä molempien osapuolten näkökulmasta heidän omien kokemustensa perusteella sekä sitä, mitä yhteistyössä tulisi kehittää ja miten tarpeelliseksi yhteistyön toimivuus koetaan tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Lisäksi tavoite on selvittää se, mitkä asiat yhteistyössä nähdään tärkeinä ja miten ne tällä hetkellä toteutuvat. Aineistoa kerätessä pyrin siihen, että haastateltavat toivat itse esille kehittämisen kohteita ja ideoita yhteistyön parantamiseksi.

Opinnäytetyössä tarkoitukseni on selvittää yhteistyön toteutumista käytännössä ja saada konkreettista tietoa siitä, minkälaisissa tilanteissa yhteistyö koetaan tarpeelliseksi ja minkälaisia menetelmiä yhteistyön tekemisessä käytetään.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

- Minkälaisia kokemuksia koulun edustajilla ja lastensuojeluyksikön edustajilla on lastensuojeluyksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä?
- Minkälaisia kehittämisen tarpeita koulun edustajat ja lastensuojeluyksikön edustajat kokevat lastensuojeluyksikön ja koulun välisessä yhteistyössä olevan?

5.2 Yhteistyötahon kuvaus

Yhteistyökumppanina opinnäytetyössäni toimi neljä eri lastensuojeluyksikköä sekä heidän kanssaan yhteistyötä tekevät koulut. Lastensuojeluyksiköt sijaitsevat Länsi-Suomen läänissä ja anonyymiteettisuojan vuoksi en paljasta tarkemmin lastensuojeluyksiköitä tai kouluja, joissa haastattelut ovat toteutuneet. Opinnäytetyössä lastensuojeluyksikön edustajilla tarkoitetaan lastensuojeluyksikössä työskenteleviä yksikönjohtajia sekä ohjaajia. Lastensuojeluyksikössä yksikönjohtajalla on yleisemmin sosionomi (AMK)- tai sosionomi (YAMK) -tutkinto. Ohjaajilla koulutustaustana voi

olla muun muassa sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto tai sosionomi (AMK) -tutkinto. Koulun edustajilla tarkoitetaan koulunjohtajia, luokanopettajia, tuntiopettajia sekä erityisopettajia. Kaikilla koulun edustajilla on opettajan koulutus sekä suoritettuna pedagogiset opinnot. Joissain kohdissa koulun edustajalla voidaan tarkoittaa myös oppilashuollon edustajaa, kuten koulukuraattoria, koulupsykologia tai kouluterveydenhoitajaa.

Jokaisessa neljässä lastensuojeluyksikössä osa lapsista tai kaikki lapset käyvät koulua, joka sijaitsee eri paikassa kuin lastensuojeluyksikkö. Koulu voi olla peruskoulu, erityiskoulu, sairaalakoulu, lukio tai ammattikoulu. Kahdessa yksikössä osa lapsista käy peruskoulua samassa pihapiirissä yksikön kanssa. Tällaisessa tapauksessa koulu toimii kyseisen kunnan sivistystoimen alla, ja luokat ovat erityisluokkia. Kohderyhmäksi valituilla lastensuojeluyksiköillä jokaisessa on erilaiset yhteistyökuviot koulun kanssa. Eri ympäristöissä ja yhteistyökuvioissa toimivia yksiköitä ja kouluja haastatteleamalla voidaan saada aineistoa, josta pystytään näkemään, miten eri menetelmiä käytetään ja miten niiden koetaan toimivan.

Aineisto on vertailukelpoista, kun ympäristöt ovat niin selkeästi keskenään erilaisia. Kuviossa, jossa koulu on samassa pihapiirissä yksikön kanssa, yhteistyösuhde on tiiviimpi. Yksikön ja koulun edustajat pystyvät tapaamaan toisiaan ja vaihtamaan kuulumisia kasvotusten paljon säännöllisemmin kuin tilanteessa, jossa koulu sijaitsee eri paikassa kuin yksikkö. Tämä siksi, että matka on lyhyempi ja yhteistyökumppanit voivat tavata sattumalta toisensa esimerkiksi tauoilla, välitunneilla, kouluun vienti- ja hakutilanteissa sekä yhteistyökumppani voidaan akuutissakin tilanteessa tavoittaa menemällä konkreettisesti hänen luokseen. Yksiköissä, joissa koulu ei sijaitse samassa pihapiirissä, yhteydenpito tapahtuu pääosin tiedotus- ja sähköisten välineiden kautta, ja kasvokkain tapahtuva viestintä on harvinaisempaa.

5.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Tähän opinnäytetyöhön valitsin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusotteen. Kvalitatiivinen tutkimusote sisältää erilaisia tutkimusmenetelmiä, kuten haastattelu- ja havainnointimenetelmiä, ja sen tehokkuus perustuu vastausten moninaisuuteen isoja

kysymyksiä kysyttäessä. Tutkimusote antaa haastateltaville vallan kertoa oma näkemyksensä kysymykseen ”Mistä tässä ilmiössä on kyse?” ilman, että kysymyksiä rajataan yksityiskohtaisemmiksi. (Kananen 2014, 16.) Trockimin sekä Donellyn (2008) mukaan kvalitatiivinen tutkimusote sopii parhaiten tilanteisiin, joissa halutaan saada tutkittavasta asiasta syvälinen kuvaus ja näkemys. Opinnäytetyössä lähtökohtana on käsitellä tutkittavaa asiaa perustaen sen tulkinnan haastateltavien omiin kokemuksiin, ja yhteistyön moninaisuudesta saadaan kaikkein kokonaisvaltaisimmin kuva käyttämällä laadullista tutkimusotetta. Kvalitatiivinen tutkimusote valittiin opinnäytetyöhön myös sen vuoksi, että ideana on saada tietää, mitä kyseinen ihminen ajattelee kyseisestä aiheesta, miten hän kokee asian ja tulkitsee sitä sekä miksi asiat toimivat kyseisillä tavoilla.

Varto (1992, 36) kuvaa eettisyyden kvalitatiivisessa tutkimusotteessa liittyvän paljon tutkijan vastuuseen. Kysymysten ja otosten valinta sekä niihin liittyvät ratkaisut, lähteet ja tutkimusten kohteen valinta sekä lopullinen valinta haastateltavien vastausten huomioimisessa ovat kaikki tutkijan omia eettisiä ratkaisuja.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytin puolistrukturoitua haastattelua, jonka etuna on usein joustavuus. Haastattelijasta pystyy esittämään lisäkysymyksiä sekä käymään keskustelua haastateltavan kanssa, sillä tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkimuskysymykseen liittyen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86). Haastattelumenetelmät tuovat laadukkaampaa, luotettavampaa sekä odottamattomampaa aineistoa, kuin mitä esimerkiksi erilaisilla laskennallisilla tutkimusmenetelmillä saataisiin kerättyä (Hirsjärvi ym. 2007, 160–163).

Neljästä eri lastensuojeluyksiköstä ja heidän kanssaan yhteistyötä tekevästä koulusta osallistui opinnäytetyöni tutkimushaastatteluun yhteensä viisitoista haastateltavaa. Haastateltavat koostuivat neljästä lastensuojeluyksikön yksikönjohtajasta, viidestä lastensuojeluyksikön ohjaajasta ja kuudesta koulun edustajasta. Siteerauksissa käytetään merkintänä yksikönjohtajaa, ohjaajaa ja koulun edustajaa. Opinnäytetyössä käytettiin puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Haastattelun kysymykset olivat mietittynä valmiiksi ja kirjattuna erilliseen haastattelulomakkeeseen. Koulun edustajin ja yksikön edustajien lomakkeet poikkesivat lievästi toisistaan, sillä osa kysymyksistä kohdennettiin koulun ja osa yksikön näkökulmaan. Menetelmäksi valittiin puolistrukturoitu menetelmä, sillä se antaa haastateltavalla vähän vapautta,

mutta haastattelussa pysyy kuitenkin selkeä juoni ja raamit, jotta haastattelusta saadaan aineistoa tiettyihin tutkimuskysymyksiin liittyvistä asioista. (Viikka 2015.)

Etsin haastateltavia ottamalla yhteyttä lastensuojeluyksiköiden yksikönjohtajiin ja sitä kautta sain myös mahdollisten haastateltavien ohjaajien yhteystiedot sekä tiedon siitä, mikä koulu voisi mahdollisesti lähteä mukaan opinnäytetyöhön. Tämän jälkeen soitin jokaisen koulun johtajalle ja lähetin heille tutkimuslupahakemuksen saatekirjeen kera. Saatekirjeessä esittelin itseni, avasin opinnäytetyöni aiheita ja haastatteluprosessia sekä kerroin vaitiolovelvollisuudestani. Aluksi minun oli tarkoitus haastatella vain kolmea yksikköä ja koulua, mutta anonyymiteettisuoja vuoksi otin yhteyttä vielä neljanteen yksikköön. Haastattelut toteutuivat marraskuun 2019 ja helmikuun 2020 välillä. Pitkä ajanjakso johtui aikataulutuksesta, sillä yksiköt sijaitsivat eri paikkakunnilla ja kouluille kävi haastatteluajankohdiksi ainoastaan virkistyä aikana toteutuvat haastattelut. Lisähaastetta toivat myös koulun edustajien tiukat aikataulut.

Haastattelut toteutuivat rennolla ilmapiirillä ja sujuivat joustavasti. Aluksi kerroin opinnäytetyöni aiheen, tutkimuskysymykset sekä oman kokemukseni lastensuojelutyöstä. Esittelin kaikille myös nauhurin, jolla nauhoitin haastattelun, sekä kerroin, miten litteroin aineiston ja tuhoan sen opinnäytetyöni valmistuttua. Pyrkimykseni oli saada luotua mahdollisimman vapaa ilmapiiri haastattelutilanteeseen, joten muistutin haastateltavia siitä, että minua sitoo vaitiolovelvollisuus, ja valmiista työstä ei pystytä tunnistamaan, ketä henkilöä olen haastatellut.

5.4 Aineiston analysointi

Kvalitatiivisessa aineiston analysoinnissa keskeistä on saada vastaukset tutkimuskysymyksiin, erottaa aineistosta olennaiset asiat, tutustua aineiston sisältöön sekä ymmärtää sen laatu, ominaisuudet ja merkitykset. Tärkeää on myös huomioida aineiston poikkeavuudet, jotka rikastavat aineistoa erilaisuudellaan. (Aaltola & Valli 2001.)

Analysointi alkaa jo kvalitatiivisen aineiston keruuvaiheessa. Aloitin tekemällä havainnoita jo haastattelutilanteessa ja tein niistä listausta päiväkirjamuotoisesti viikkoon havainnoista, jotka eivät välttämättä tule ilmi litterointivaiheessa. Näitä havainnoita olivat muun muassa haastattelun ilmapiiri, haastateltavan asenne kysymyksiin vastattaessa sekä haastateltavan ilmeet ja eleet. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto litteroidaan sen keruun jälkeen. Litterointi tarkoittaa haastatteluista kerätyn aineiston saattamista tekstimuotoon. Tutkimuskysymyksistä riippuu se, puretaanko koko aineisto tekstimuotoon vai valikoidaanko opinnäytetyön kannalta oleellisia otoksia. Valitsin niin, että purin koko aineiston tekstimuotoon, sillä koin sen olevan aineiston kokonaiskuvan saamisen kannalta välttämätöntä. (Kananen 2014, 130–150.) Opinnäytetyössäni haastattelut jotka ääninauhurilla nauhoitin, litteroin tekstimuotoon aina haastattelun jälkeen. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä noin 56 sivua ja litteroinnissa kesti yhteensä noin kaksi viikkoa.

Kvalitatiivista analysointia voidaan toteuttaa monin eri menetelmin, ja analysoin tämän opinnäytetyön aineistolähtöisellä menetelmällä. Aineistolähtöisessä analysoinnissa aineisto ohjaa analyysin tekoa ilman, että teorian tietoa vaikuttaa analyysiin millään tavalla (Tuomi & Sarajärvi 2009). Nostin aineistosta esiin keskeiset asiat, jotka otsikoin asian sisällön perusteella omiin osa-alueisiin. Käytin apuna haastattelulomaketta, ja etsin joka kysymykseen vastatut oleelliset kohdat, jotka siirsin omiin tekstinkäsittelytiedostoihin esiin nousseiden asioiden perusteella.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Koulun edustajien käsitys lastensuojelusta ja sijaishuollosta

Haastatteluissa koulun edustajilta kysyttiin taustatietokysymyksenä (Liite 1), mitä lastensuojelu heidän mielestään tarkoittaa. Koulun ja lastensuojeluyksikön edustajien koulutukset poikkeavat hyvin paljon toisistaan, ja moniammatillista yhteistyötä tehdessä joutuu lähikontaktiin toisten työtehtävien kanssa, vaikka ne eivät vastaisikaan omaa koulutustaustaa. Taustatekijänä koulun ja lastensuojeluyksikön yhteistyössä voi vaikuttaa vahvasti myös se että tiedetäänkö, mitä toinen osapuoli työssään tekee, minkä vuoksi haastattelussa koulun edustajilta kysyttiin heidän käsitystään lastensuojelusta. Vastauksista käy ilmi, että kaikilla haastatelluilla koulun edustajilla on jonkinlainen käsitys siitä, mitä on lastensuojelu. Moni mieltää **lastensuojelun päätavoitteeksi lapsen kasvun ja kehityksen turvaamisen** silloin, kun olosuhteiden vuoksi ne ovat vaarassa.

Jaa-a, se on kun en ole lastensuojelun ammattilainen, olen vain opettaja, niin tältä kokemuspohjalta ajattelisin, että se on mun mielestä lapsen ja nuoren niinkun kehityksen turvaamista. Niin koulun kuin muunkin elämän suhteen. Semmoisen terveen kehityksen turvaamista. (Koulun edustaja 5)

Lastensuojelu tarkoittaa niitten lasten suojelemista niiltä itteiltänsä, niitten olosuhteilta, mahdollisesti perheeltään, vahingolliselta käytökseltä. Lastensuojelulla on aika monia tavoitteita, sillä suojellaan toisaalta sitä tietenki itse lasta, sitä asiakasta, mutta joskus tietysti suojellaan sitä lapsen ympäristöä. (Koulun edustaja 1)

Lastensuojelu on nimenomaan sitä työtä mitä kaikki vanhempien lisäksi tekee, toki vanhemmatkin omalta osaltaan, mutta mä en luokittele sitä vaan enemmän sitä, mitä viranomaiset tekee että lapsi voi hyvin ja pysyy kehittymään ja kasvamaan turvallisesti. (Koulun edustaja 3)

Osa haastateltavista otti esille sen, että heillä on **liian vähän tietoa lastensuojelusta**, ja he toivoisivat saavansa sitä lisää. Vastauksista käy ilmi, että opettajan kou-

lutuksessa ei käydä läpi lastensuojelua ja sosiaalihuoltoa juuri lainkaan, vaan monen opettajan tietämys lastensuojelusta pohjautuu miltei ainoastaan työ- ja elämänkokemukseen, sekä yhteistyöstä lastensuojelun kanssa saatuun tietoon.

Opettajakunta ei varmaan tiedä riittävästi ja itsekkään ei välttämättä niin kuin aina sitten oikein tiedä siitä että miten mennään, että aika paljon niin kun oman perehtymisen kautta on pitänyt etsiä tietoa että mitä se lastensuojelu tarkoittaa. (Koulun edustaja 2)

Musta on erittäin erikoista, että tästä ei niin kuin juuri yhtään opetushallinnon opinnoissa jotka olen suorittanut, niin ei juurikaan oo otettu kantaa. Että tavallaan niin kuin kyllä lastensuojelulain tunteminen ja siihen perehtyminen pitäisi olla kyllä niinku jotenkin enemmän esillä, et varsinkin sitte jos työskentelee koulun johdossa tai hallinnossa niin täytyy tietää mitä tekee. (Koulun edustaja 6)

Koska opinnäytetyöhön liittyy vahvasti sijaishuolto, kysyttiin haastattelussa, mitä se koulun edustajien mielestä tarkoittaa. Käsitteenä moni avasi **sijaishuoltoa tukimuotona** niin, että lapsen kasvun ja kehityksen vaarannuttua lapsi sijoitetaan toiseen paikkaan asumaan.

No sijaishuolto on juuri sitä työtä mitä silloin kun lapsen ne ikään kuin huoltajat, oli ne sitten biologiset vanhemmat tai jotkut muut, niin jos ne ei pysty turvaamaan näitä kasvuolosuhteita ja sitä tervettä kasvua ja kehitystä, niin sitten lapset on sijaishuollossa. (Koulun edustaja 6)

Jos ei voi osaa ajastaan lapsi viettää kotonaan niin sitte hän on sijaishuollossa. Joillekin sijaishuoltopaikka voi olla koti, se voi jollekin muodostua kodiksi, mutta kyllä siinä yleensä silti, mulla on sellanen tunne, että laitos on silti laitos. (Koulun edustaja 1)

Sijoitusprosessia tai sijoitusmuotoja ei avattu yhdessäkään vastauksessa, mutta vastaajilla oli kuitenkin tietoa siitä, että sijoitusten pituudet vaihtelevat. Esille tuli myös se, että koulun edustajat kokevat haastavaksi **sosiaalityöntekijöiden pysymättömyyden**.

Usein ne voi olla lyhyitä mutta sitten ne voi olla tällaisia pitkäaikaisiakin sijoituksia. (Koulun edustaja 6)

Mielikuva lastensuojelusta tai sijaishuollosta yleensä on se, että se on työkenttänä sellainen että siinä on paljon vaihtuvuutta henkilökunnassa

eli semmonen pitkäjänteisyys esimerkiksi yhteistyöstä niin kuin jää puuttumaan koska väki vaihtuu tiuhaan. (Koulun edustaja 2)

Aineistosta käy ilmi, että koulun edustajilla on halu saada lisää tietoa lastensuojelusta ja lastensuojeluyksikön toiminnasta. Halutaan tietää, miten lastensuojeluprosessi toimii ja miten lastensuojeluyksikössä työskennellään, millaisia menetelmiä arjessa käytetään ja millä keinoin arkea pyöritetään. Kaikki haastateltavat tuntuivat olevat kiinnostuneita siitä, mitä lastensuojeluyksikössä tehdään.

6.2 Koulunkäynnistä huolehtiminen lastensuojeluyksikön näkökulmasta

Yksikönjohtajilta ja ohjaajilta kysyttiin, mitä heidän mielestään tarkoittaa lapsen koulunkäynnistä huolehtiminen lastensuojeluyksikön näkökulmasta (Liitteet 2 & 3). Jokaisessa vastauksessa koetaan tärkeäksi se, että huolehditaan siitä, että lapsi ensinnäkin lähtee kouluun päivittäin, läksyt tehtynä ja oikeat varusteet mukana.

Tietysti se tarkoittaa päivittäin sitä, että siitä koulunkäynnistä huolehditaan, herätetään kouluun, viedään kouluun, ollaan yhteistyössä koulun kanssa ja huolehditaan niistä läksyistä ja muista koulu jutuista, että se on kuitenkin koulu se mikä rytmittää arkea sitten tosi pitkälle. (Yksikönjohtaja 3)

No yksikön näkökulmasta se tarkoittaa sitä, että huolehditaan niinku se kouluun meneminen ja ne lähtökohdat, että se kouluun lähteminen mahdollistuu. (Ohjaaja 1)

Jos tarvii jotain muuta koulupäivään liittyen niin huolehditaan et tarvitavat varusteet on mukana. (Yksikönjohtaja 1)

Lisäksi nähdään oleellisena asiana **koulun sujuminen ja edistyminen**. Tähän liittyy huolehtiminen siitä, että kaikki lapselle määrätyt koulutehtävät tulee hoidettua ajallaan, lapsi tekee määrätyt läksyt ja lukee kokeisiin.

No se on sitä, että katsotaan että nuori pääsee sen koulun läpi, ensinnäkin on paikalla siellä koulussa ja hoitaa hommansa ja käyttäytyy siellä suurin piirtein edes hyvin, että ei potkita pihalle. (Ohjaaja 4)

Moni kokee myös **yksikön tehtäväksi katsoa se, että lapsella on tarvittavat edellytykset lähteä kouluun**, puhutaan niin sanotusta koulukuntoisuudesta. Lapsen hyvä fyysinen ja psyykinen kunto mahdollistaa sen, että lapsi pystyy koulussa käymään eikä siitä koidu hänelle tai ympäristölle vaaraa.

No sillä lailla niin kuin se velvollisuus on meillä siitä huolehtia kaiken kaikkiaan ja mitä pitää huomioida on se, että millä tavalla ne haasteet näkyy siinä nuoren elämässä siinä koulunkäynnin suhteen. (Yksikönjohtaja 2)

Koulussa tulleiden **ristiriitatilanteiden selvittely** koetaan kuuluvaksi myös yksikön tehtäviin.

Ja sitten että jos siellä koulus tulee jotain ristiriitatilanteita tai muuta tilanteita, niin käydään sitten siellä yksikössä ne läpi. (Ohjaaja 3)

Osassa yksiköistä ohjaajat kokivat suurena haasteena koulunkäynnistä huolehtimisessa sen, että heillä ainoastaan yksikönjohtajalla on pääsy oppilashallinto-ohjelmaan.

Me ei päästä oppilashallinto-ohjelmaan, joka on suurin mitä käytetään yhteistyö välineenä, niin sinne ei meillä pääse kun yksikönjohtaja ja sen tietää jo heti että se on aika haastavaa silloin, että sinne ei omaohjaaja eikä muut ohjaajat pääse, että reaaliaikainen seuraaminen on tosi haastavaa, koska me ei pystytä suoraan puuttua siihen. Että me ei nähdä että joku on ollut poissa vaikka 2 h koulusta tai jotkut läksyt on tekemättä tai jotain vastaavaa, niin niihin puuttuminen on tosi haastavaa koska me ei saada tietoa kun ei yksikönjohtaja koko ajan koneen kimpussa voi olla. (Ohjaaja 2)

Koulunkäynnistä huolehtimiseen liitettiin myös oleellisena **yksikön ja koulun välinen yhteistyö** ja sitä kautta mahdollisuudet parempaan huolenpitoon.

No se tarkoittaa sitä, että yhteistyössä sen koulun kanssa mietitään niitä keinoja millä saadaan ne haastavatkin lapset, että miten niille saadaan turvattua se perusopetus, että sitä työtä tehdään. (Yksikönjohtaja 4)

Se ne asiat mitkä tulee tehtäväksi on hoidettu ja se yhteydenpito, et totta kai koululta tulee viestiä mut se, että meiltä menee myös tarvittaessa viesti opettajalle jos on jotain tiedotettavaa. (Ohjaaja 5)

Se koulunkäynnistä huolehtiminen on paljo sitä yhteistyötä koulun kanssa, erityisesti sen opettajan tai luokanvalvojan kanssa. (Yksikönjohtaja 1)

Jokaisesta vastauksesta kävi ilmi, että haastateltavat ovat työskennelleet sellaisten lasten kanssa, joilla ilmenee jonkinlaisia haasteita koulunkäymisen suhteen. Yksi haastateltavista kertoikin, että välillä lapset joiden koulunkäynti sujuu hyvin, jäävät yhteistyön hieman paljon tukea tarvitsevien varjoon.

6.3 Koulun ja lastensuojeluyksikön välisen yhteistyön määrittelyä

Haastattelussa pyydettiin jokaista haastateltavaa määrittelemään se, mitä koulun ja lastensuojeluyksikön välinen yhteistyö tarkoittaa ja mitä sillä haetaan. Vastauksissa muutama haastateltava mainitsee käsitteen **tiedonvaihto**, ja lopuissa vastauksissa sen tärkeys ja merkitys tulee ilmi jollain muulla tavalla. Jokainen haastateltava kokee pääosin yhteistyön olevan koulun ja lastensuojeluyksikön välisen tiedon vaihtamista lasta koskevissa asioissa, hänen etunsa mukaisesti.

Sitä, että ollaan avoimessa suhteessa koulun kanssa ja että me ollaan niin kun lastensuojelusta kouluun päin yhteydessä ja he ovat meihin. Toivotaan tietysti sitä, että koulu reagoi jos lastensuojeluyksiköstä laitetaan jotain oppilaaseen liittyvää viestiä ja sitten tietysti myös vastapainoksi jos koulusta tulee joitakin poissaoloja tai mitä tahansa yhteydenottoja niin niihin tartutaan ja niihin vastataan. Että molemminpuolista tiedonvaihtoa. (Ohjaaja 3)

Varmaan se on enimmäkseen sitä tiedonvaihtoa ja sen nuoren asioista huolehtimista esimerkiksi poissaolojen ilmoittamisesta ja sitten tietysti nämä tämmöiset sijoitusten pituudet ja tällainen yleinen ylläpito tiedotus kuinka menee siellä ja kuinka menee täällä. (Koulun edustaja 3)

Sitä, että me välitetään koululle se tieto mitä ne siellä tarvittee. (Ohjaaja 2)

No sitä että tieto kulkee molempiin suuntiin, että jos on vaikka kouluun vaikuttavaa ongelmaa yksikössä, nii siitä tiedotetaan kouluun ja sitten taas toisinpäin että jos on koulussa jotain ollut. Tai ylipäätään kuinka koulussa menee, nii siitä tuota tiedotetaan puolin ja toisin. (Ohjaaja 4)

Yhteistyön saumattomuus koetaan myös tärkeäksi lapsen koulunkäynnin tavoitteiden kannalta. Molemmin puolin toivotaan sitä, että ollaan välittömästi yhteydessä toiseen osapuoleen, jos koulunkäynnissä on ilmennyt joitain haasteita tai vastavasti jos lapsen elämässä on tapahtunut jotain, mikä voi näkyä koulun arjessa. Tärkeänä pidetään saada ajantasaista tietoa siitä, miten lapsella koulussa menee.

Käytännössä jokaisella on jotain ongelmia koulunkäynnin suhteen, niin se on ihan ehdoton, että se yhteistyö koulun ja laitoksen välillä on saumatonta ja että se tieto tulee meiltä koululle ja samoin koululta laitokseen. Että ilman yhteistyötä ei kyllä pärjätä. (Yksikönjohtaja 3)

Kun minulla on ollut oppilas joka on yksikössä ollut, niin oikeasti jos tulee koulussa vaikka joku juttu, että nyt on esimerkiksi poissaolo tai muuta, niin ollaan heti yhteyksissä. Mä oon ainakin ollut puhelimitse, en oo halunnut laittaa edes tietojärjestelmän kautta vaan mielellään soittaa. (Koulun edustaja 4)

No se tarkoittaa sellaista joustavuutta molempiin suuntiin, tiivistä vuoropuhelua lasten tilanteista, mikä on lasten vointi milläkin hetkellä ja mitä lasten elämässä tapahtuu sellaista mikä saattaa koulunkäyntiin vaikuttaa. (Yksikönjohtaja 4)

Osa koulun edustajista ja lastensuojeluyksikön työntekijöistä mieltää yksikön näytettyvän **huoltajan roolissa**, ja koulut pyrkivät tekemään samanlaista yhteistyötä yksiköiden kanssa, mitä he tekevät kaikkien huoltajien kanssa.

Koululle lastensuojeluyksikkö näyttäytyy huoltajan roolissa, toki siellä voi olla huoltajuus vanhemmillakin tai toisella heistä ja he osallistuvat tähän, mutta semmosena lähihuoltajana arjessa. (Koulun edustaja 2)

No siis periaatteessa samaa mitä omienkin lasten kanssa, että esimerkiksi kaikki vanhempainvartti tapaamiset. (Ohjaaja 5)

Me taas toimitaan sitten lapsien ja nuorten niin sanottuna huoltajina, että meille taas tulee kaikki informaatio sitten sieltä ja me ollaan olla se taho kehen he ottaa yhteyttä lapsen ja nuoren asiassa. (Ohjaaja 2)

Yhteistyö määriteltiin hyvin monesta eri näkökulmasta ja monella eri tavalla. Koulun edustajat määrittelevät yhteistyön rajautuvan hyvin pitkälti lapsen koulunkäyntiä

koskeviin asioihin, kun taas osa lastensuojeluyksiköiden edustajista kertoi muuttamalla lauseella yhteistyöstä nuorisopsykiatrian ja sosiaalitoimen kanssa, jotka osaltaan voivat vaikuttaa myös lapsen koulunkäyntiin.

6.4 Kokemukset yksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä

Haastatteluissa kartoitettiin haastateltavien kokemuksia yksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä kysymyksin ”**Kuinka usein teet yhteistyötä lastensuojeluyksikön kanssa?**”, ”**Kenen kanssa olet yhteyksissä eniten?**” sekä ”**Minkälaisissa asioissa teette yhteistyötä?**”. Näin ollen pystytään näkemään kokonaisuudessaan se, mitä yhteistyö on ja kuinka tiivistä se on tällä hetkellä.

Haastatelluista ne, joilla koulu on samassa pihapiirissä lastensuojeluyksikön kanssa tai omaohjattava käy erityiskoulua, kertovat haastatteluissa pitävänsä yhteyttä toisiinsa päivittäin.

Päivittäin puolin ja toisin vaihdetaan tietoa ja ollaan niinku yhteyksissä. Meillä on sellainen tapa, että ohjaajat tuo nuoret kouluun ja opettajat vie takaisin. Sanallisesti kerrotaan siinä miten päivä on mennyt, mitä on tapahtunut. (Koulun edustaja 1)

Omaohjattavan kanssa kun hän käy tällaista erityiskoulua, niin ollaan käytetty ihan Whatsappia viestintävälineenä, mistä tulee joka päivä siten tiivistelmä, että miten koulupäivä on mennyt. (Ohjaaja 3)

No kyllä melkein joka kerta kun on viikolla arkipäivänä töissä, että varsinkin aamuvuorossa jos on niin kyllä voi sanoa että päivittäin. (Ohjaaja 4)

Kaikki neljä yksikönjohtajaa kertoivat tekevänsä yhteistyötä suurimmaksi osin päivittäin tai vähintään viikoittain. Kolme yksikönjohtajaa kertoo lukevansa päivittäin oppilashallinto-ohjelmasta kaikkien lasten koulupäivän tiedot.

Päivittäin monta kertaa päivässä joka arkipäivä. Oppilashallinto-ohjelmaa kyllä luetaan päivittäin, ainakin tarkistetaan onko tullut jotakin tai kyllä tuota usein ja ne ketkä käy tässä kotikoulua niin tietenkin opettajien kanssa päivittäin tekee yhteistyötä, mutta sitten meillä on muuallakin on koulussa nuoria niin viikoittain nyt vähintään on joku yhteys sähköposti, oppilashallinto-ohjelma tai puhelinsoitto. (Yksikönjohtaja 3)

Päivittäin ollaan yhteyksissä oppilashallinto-ohjelmassa viesteillä ja puhelimitse. (Yksikönjohtaja 4)

Ohjaajista ne, joiden lapset eivät käy erityiskoulua tai koulua samassa pihapiirissä jossa yksikkö sijaitsee, kertovat tekevänsä yhteistyötä muutamia kertoja kuukaudessa. Yhteistyötä tehdään puhelimitse, kasvotusten, oppilashallinto-ohjelmassa. Niissä yksiköissä, joissa myös ohjaajilla on oikeus päästä oppilashallinto-ohjelmaan, tehdään sen kautta yhteistyötä useammin.

No en nyt ihan viikoittain, mutta pari kertaa kuukaudessa tulee soitettua. Että pari-kolme kertaa tulee koulun kanssa oltua yhteydessä puhelimitse mutta oppilashallinto-ohjelman kautta useammin. (Ohjaaja 5)

Täytyy sanoa että se on ihan liian harvoin, koska me ei sinne oppilashallinto-ohjelmaan päästä, me ei niitä tietoja nähdä. (Ohjaaja 2)

Vastauksista käy ilmi, että ohjaajat ovat usein eniten yhteydessä opettajiin. Ohjaajan ja opettajan välinen yhteistyö liittyy eniten käytäntöön, kuten esimerkiksi poissaoloihin, koulukäyttäytymiseen tai läksyihin. Rehtorin kanssa ohjaaja tekee yhteistyötä koulukuntoisuuteen liittyvissä asioissa.

Opettajan niinku siis vastuopettajan kanssa ihan eniten. (Ohjaaja 3)

Oman opettajan kanssa ja ala-asteen rehtorin kanssa oon ollu aika paljon yhteyksissä viimeaikoina. (Ohjaaja 5)

Yksikönjohtajat taas ovat yhteistyössä enemmän koulun johtoon päin, kuten rehtoreihin. Yhteistyön tekemiseen liittyy vahvasti lapsen koulukuntoisuuden selvittely, koulun aloitus sekä yhteistyön kehittäminen.

No kyl mun täytyy sanoa et oikeestaan eniten ehkä on se koulun rehtori jonka kaa eniten ollaan tekemisissä, hänellä on kuitenkin koulussa se päätösvalta esimerkiksi uuden lapsen kouluun ottamisesta tai muusta niin, niin heidän kanssaan pyrin olla paljon tekemisissä. Kuin myös sitte riippuen tietysti onko lapsella oma opettaja, alakoulun opettajien kanssa ollaan tiiviimmin myös henk.koht opettajaan yhteyksissä kun taas sitte luokanvalvojiin harvemmin. (Yksikönjohtaja 1)

No yksikönjohtajana mä oon eniten tuota rehtorin kanssa tekemisissä, mutta sitten kun oon vahvuudessa tuolla ihan yksikössä jossa teen ohjaajan työtä, mikä kuuluu mun työhön, niin sitten oppilashallinto-ohjelmassa viestein opettajien kanssa. Että en voi sanoa kenen kanssa olisin eniten, että se riippuu ihan tilanteesta että molempien opettajien ja rehtorien kanssa. (Yksikönjohtaja 4)

Jos koulu on samassa pihapiirissä yksikön kanssa, tekevät yksikönjohtajatkin pääosin yhteistyötä ainoastaan opettajien kanssa. Tällaisissa kouluissa opettajat ovat eniten kartalla lasten asioista, sillä rehtorin työpiste on usein kunnan peruskoulussa eikä yksikön kanssa samassa pihapiirissä olevassa erityisluokassa.

No kyllä voi sanoa, että kun meidänkin nuorilla on jaettu opettajat niin meilläkin on tällä hetkellä kaikki opettajat meidän käytössä, niin tasapuolisesti tekee kyllä kaikkien opettajien kanssa. Että opettajat pelkätään on niinku semmonen mun näkökulmasta kenen kanssa asioi koulun päässä. Sitten rehtorit ja semmoiset niin niitten kanssa ei. (Yksikönjohtaja 2)

Koulun edustajat kokevat olevansa eniten yhteydessä lasten omaohjaajien sekä yksikönjohtajien kanssa. Arkipäiväisissä ja välitöntä reagointia vaativissa asioissa yhteys otetaan usein omaohjaajaan tai muuhun sillä hetkellä työvuorossa olevaan. Isommassa asioissa, kuten palaverien sopimisessa, suunnittelussa tai hallinnollisissa asioissa ollaan yhteyksissä yksikönjohtajaan.

Yksikön johtajien ja johtoryhmän kanssa meillä on parin kuukauden väleihin kokous, jossa katotaan mitä tehdään ja missä mennään. Ne on sellaiset tärkeimmät yhteistyökumppanit. Mutta sitten käytännös arjen työssä nää omaohjaajat niin ne on taas sitten nuoren asioissa kun mietitään yksilökohtaisesti. Silloin se omaohjaaja on se tärkein yhteistyökumppani. (Koulun edustaja 1)

Siis ohjaajien, siis aivan kaikkien ohjaajien. Ja totta kai sitten nuorten omaohjaajien kanssa, että meillä on oppilaat sillä tavalla, että jokaisella opettajilla on niin kuin omat oppilaamme niin sitten näillä nuorilla on omat ohjaajat niin omaohjaajien kesken pidetään sitten sellaisia koulu-palaveriteita. Mutta siis kyllä täytyy sanoa, että ihan kaikkien ohjaajien, koska eivät ne omaohjaajat ole aina töissä. Monta kertaa menee jonkun aikaa että näkee tän omaohjaajan. (Koulun edustaja 5)

Yhteistyö lastensuojeluyksikön ja koulun välillä on haastattelujen perusteella hyvin monipuolista ja laajaa. Viidestätoista haastattelusta yhdessätoista nostetaan esiin

haastavuudet koulussa ja niihin reagoiminen. Yhteistyötä tehdään heidän mukaansa silloin, jos lapsen käyttäytyminen on koulussa epätoivottua, on haasteita saada lapsi ylipäätään kouluun tai jos koulunkäynti ei jostain syystä suju tai etene.

Voidaan soitella ja kysellä että mikä tilanne on jos on koulus ollut jonkun aikaa haastavampaa tai jotkut päivät ollut tosi vaikeita että mitä isompia muutoksia koulunkäynnissä on tapahtunut niin niitä sitten aina yhdessä pohditaan. (Ohjaaja 2)

Joistain yksiköistä laitetaan viestiä kouluun, jos lapsen aamu on ollut haastava ja lasta on ollut vaikea saada lähtemään kouluun.

Opettajalta saattaa tulla kysymystä, että jos on jotain erityistä sattunut vaikka edellisenä päivänä yksikössä ku nuori reagoi niin voimakkaasti koulussa, eikä oo siellä sitten suostunut puhumaan, niin sitten avataan sitä tilannetta ja toki myös ennakkotietoja laitetaan välillä opettajalle aamulla, jos aamulla on ollut vaikka hankalaa. (Ohjaaja 3)

Siis yleensä jos tulee meillä täällä päässä kasvatuksellisia haasteita tai koulunkäyntiin muuten liittyviä haasteita, niin sitten voimme olla nuoren osastoon yhteydessä ja toisaalta sitten taas jos nuorella on haasteita esimerkiksi aamusella ollut siellä, nii silloin ohjaajat kertoo aamusta niin tiedetään millä tuulella odotetaan nuorta. (Koulun edustaja 5)

Vastaavasti yksiköstä toivotaan, että koulusta ilmoitetaan, jos lapsi käyttäytyy huonosti ja hänet mahdollisesti joudutaan poistamaan koulun tiloista yksikköön rauhoittamaan.

Tämmöisissä, sanotaanko kuriin ja järjestykseen liittyvissä asioissa. Jos tuntuu ettei opettajan sanaa totella niin siitä voi seurata se että joutuu osastolle opiskelemaan. (Koulun edustaja 1)

Vastauksista käy ilmi, että **koulunkäynnin etenemiseen** liittyvistä asioista keskustellaan erilaisissa omaohjaajavarteissa, koulupalavereissa, ja kuulumissoitoissa. Niissä selvitetään puuttuvia koulusuorituksia ja pohditaan, miten koulunkäynnin etenemistä voidaan edistää. Koulunkäynnin etenemiseen liittyviä asioita ovat muun muassa puuttuvat suoritukset, tekemättömät tehtävät ja lapselle suunnatut täydentävät tehtävät.

Siis kaikessa koulunkäyntiin liittyvässä, jos koulunkäynti ei jostain syystä suju, niin silloin omaohjaajien kanssa palaveerataan ja muutenkin säännöllisesti palaveerataan, ja nuori on toki siinä mukana, siitä että mitä pitäisi tehdä. (Koulun edustaja 5)

Usein käydään läpi, että jos on ohjaajalla niinku omaohjattavia, niin sitte niinku heidän kouluasioita ja että missä mennään niinku sen koulun suhteen. (Ohjaaja 3)

Kaksi koulun edustajaa ja yksikönjohtajaa toivat **kouluun ilmoittautumisen** esiin yhtenä asiana, jossa he tekevät yhteistyötä tiiviisti keskenään. Vastauksista käy ilmi, että uuden lapsen tullessa yksikköön yksikönjohtaja ottaa yhteyttä koulun rehtoriin, alkaa selvittämään uutta koulupaikkaa ja sopii yhteistyöaloituspalaverin. Koulun aloittamisprosessiin kuuluu tiedonvaihtoa lapsen aiemmasta koulunkäynnistä sekä koulukuntoisuuden selvittelyä.

Jos uusi nuori tulee yksikköön, niin yleensä otetaan rehtoriin yhteys ja mietitään yhdessä koulun aloittaminen. (Yksikönjohtaja 4)

Justiin se prosessi että he ilmoittautuu tänne minulle, täyttää lomakkeen josta tulee juuri selvitä siellä viralliset huoltajakuviot ja muut, ja niistä keskustellaan kun tullaan tutustumiskäynnille tänne. Ja siinä sitten mietitään sitä, että missä lapsi sitten on ja esimerkiksi kuinka pitkiä koulupäiviä, että ihan tällainen käytännön opetuksen järjestäminen että siinä tehdään yhteistyötä. (Koulun edustaja 6)

Lastensuojeluyksikön edustajien vastausten perusteella yhteistyötä koulun kanssa tehdään paljon **tavallisten arkisten asioiden** yhteydessä. Huolehditaan siitä, että läksyt on tehty ja seuraavan päivän liikuntavarusteet pakattu. Katsotaan, että lapsi lähtee ajoissa kouluun ja ollaan perillä siitä, mitä koulussa minäkin päivänä tapahtuu.

6.5 Omaohjaaja huoltajan roolissa

Lastensuojeluyksikön ohjaajilta ja yksikönjohtajilta kysyttiin haastattelussa heidän mielipidettään omaohjaajan roolista koulun kanssa tehtävässä yhteistyössä. Jokaisessa vastauksessa tulee esiin se, että **omaohjaaja on niin sanotussa huoltajan**

roolissa koulun näkökulmasta. Omaohjaajan tulee olla parhaiten selvillä lapsen tämän hetkisestä koulunkäynnin etenemisestä ja muista koulunkäyntiin liittyvistä asioista.

No mun mielestä se on omaohjaajan yksi tärkeimmistä tehtävistä. Omaohjaaja on muutenkin siitä nuoresta kaikista parhaiten kartalla ja perillä sen asioista ja hoitaa sen asioita ja siihen kuuluu tietysti tosi isona tämä koulunkäynti. (Ohjaaja 3)

Omaohjaajan pitää olla selvillä siitä nuoren osaamisen tasosta, mitä hän opiskelee ja miten se opiskelu sujuu. Mitkä on tavoitteet sille opiskelulle ja niinku sellaanen kokonaisvaltaanen tilannetieto, ymmärtämys siitä nuoren koulunkäynnin tilasta. (Ohjaaja 1)

No omaohjaajan rooli on se, että lähtökohtaisesti omaohjaajan täytyy tietää nuoren sen hetkinen tilanne parhaiten myös koulun suhteen ja sitä nuoren kanssa yhdessä suunnittelemista, miettimistä että mikä se on nimenomaan sen nuoren kohdalla paras toimintatapa viedä koulua eteenpäin ja löytää niitä keinoja ja ratkaisuja siihen. (Yksikönjohtaja 2)

Neljä haastateltavaa tuo esiin sen, että omaohjaajan rooli nähdään myös tietojen välittäjänä, ja pääasiallisena koulun yhteistyökumppanina.

No omaohjaaja on se, joka pääasiassa sen yhteistyön opettajan kanssa hoitaa, että sitten jos lapsi sairastaa vaikka niin siitä sitten tiedottaa aina vuorossa oleva ohjaaja tai jos tulee jotain menoja minkä vuoksi pitää olla pois tai muita oppilashuoltojärjestelmään kuitattavia asioita, mutta omaohjaaja on opettajan kanssa yhteyksissä pääosin. (Ohjaaja 5)

Rooli on pitää sitä yhteistyötä sinänsä yllä koko ajan ja että koulun puolella tiedetään kehen meillä tulee ottaa yhteyttä. Et se ei saa olla niin, että koulu ei tiedä kehen ottaa yhteyttä. Se on tärkeää se tietojen välittäminen. (Ohjaaja 2)

Toivon, että omaohjaajat on aktiivisia olemaan lapsen opettajaan/luokanvalvojaan yhteyksissä sähköpostitse tai opetushallinto-ohjelmassa ja sitte tietysti mikä on se opettajan toivoma tapa, että miten sitä yhteyttä pidetään, niin siinä vaiheessa toivon että omaohjaajat on vastuullisia ja huolehtii tavallaan siitä oman nuorensa asioista sitte sinne opettajaan päin. (Yksikönjohtaja 1)

Koulupalavereiden sekä omaohjaajavarttien järjestäminen ja niihin osallistuminen koetaan oleellisesti kuuluvan osaksi omaohjaajan työtehtäviä. Omaohjaajan oletetaan olevan aina mukana koulupalavereissa ja tuovan esille lapsesta tietoa, jonka avulla löydetään keinoja ja ratkaisuja haastaviin tilanteisiin.

6.6 Käytössä olevat yhteistyön muodot ja niiden toimivuus

Haastatteluissa kysyttiin, mitkä ovat tällä hetkellä käytössä olevat yhteistyön muodot, ja miten ne toimivat. Viidestätoista haastatellusta yli puolet kertoi yhtenä tärkeimpänä yhteistyömuotona **yhteydenpidon oppilashallinto-ohjelman kautta**. Suomessa oppilashallinto-ohjelmia ovat muun muassa Wilma-, sekä Helmi-järjestelmät. Ainoastaan ne, jotka tekevät yhteistyötä samassa pihapiirissä olevan koulun kanssa, kokevat käyttävänsä oppilashallinto-ohjelmaa vielä vähän keskenään.

Meillä tosiaan toi oppilashallinto-ohjelmassa viestittely on varmaan yleisin yhteistyömuoto nykyään. (Koulun edustaja 3)

Oppilashallinto-ohjelma suurimpana. (Ohjaaja 2)

No nythän on viimeisimpänä tullut tämä oppilashallinto-ohjelma, että sieltä nähdään ajantasaista tietoa, mikä on vähän vielä opettelun asteella meillä, mutta siihen suuntaan mennään että siirretään sitä kouluviestintää sinne jonne pääsee myös sitten niin kuin huoltajat näkemään. (Yksikönjohtaja 2)

Oppilashallinto-ohjelman toimivuudesta ollaan vastausten perusteella montaa mieltä. Osa kokee ohjelman tärkeänä ja hyvänä yhteistyön välineenä, sillä yksikön arkeen vaikuttaa hyvin paljon kouluarjen sujuminen, ja sen vuoksi on tärkeää saada ajantasainen tieto koulupäivästä.

Tällä hetkellä mun mielestä aivan hyvin toimii, että me ollaan kehitetty niitä yhteistyön muotoja tässä vuosien varrella, ollaan otettu käyttöön oppilashallinto-ohjelma. (Koulun edustaja 2)

Koen erittäin hyväksi et sen ohjelman kautta tulee se tieto, että me ollaan niinku nopeasti ajan hermoilla, et jos jotain on päivän aikana sattunu niin me voidaan se sinä päivänä käydä lapsen kaa läpi ja pohtia

vaikka mahdollisia seuraamuksia tai miten me voitaisiin tukea lasta jatkossa paremmin sen asian suhteen. Että et meidän näkökulmasta se ohjelma on tosi tärkeä, koska niitä tietoja täytyy saada meille paljon ja se on nopea keino ja meillä silloin pystytään sitte niihin pureutumaan. (Yksikönjohtaja 1)

Osa kokee oppilashallinto-ohjelman haastavan esimerkiksi sen vuoksi, että osassa yksiköistä ainoastaan yksikönjohtajalla on pääsy ohjelmaan. Lisäksi jotkut lastensuojeluyksikön edustajat kokevat, että ohjelman käyttö profiloituu tiettyjen opettajan kohdalla aktiivisemmaksi kuin toisten opettajien. Välillä yksikön sekä koulun edustajia turhauttaa se, että ohjelmassa laitettuihin viesteihin ei saa vastausta pitkään aikaan.

Ei kovinkaan hyvin toimi, tuo oppilashallinto-ohjelma aiheuttaa suurta tuskaa. Se ettei niitä pääse näkemään, niin se tuntuu että koko ajan ollaan jäljessä. Ei pysytä ajan hermoilla siinä, vaan olisi hienoa kun ne pitäisi päivittäin ne asiat tietää, että sen koulupäivän aikana täytyisi tietää ja päästä näkemään mutta niitä ei näe elikkä huonosti. (Ohjaaja 2)

Ehdottomasti kaipaisin, että se ohjelma edelleen olisi entistä aktiivisemmassa käytössä myös niinku koulun puolelta, että edelleen se vähän henkilöityy sen käyttäminen että toiset on aktiivisempia ja sieltä tulee niitä tietoja pitkin koulupäivää mut sitte taas toiset opettajat käyttää sitä iltapäivästä ennen töistä lähtiessä, käy esimerkiksi silloin sinne viemäs tietoja ja meidän näkökulmasta se on sitte taas vähä turhan myöhään. (Yksikönjohtaja 1)

Yksiköissä, joissa suuri osa lapsista käy koulua samassa pihapiirissä, haastateltavat kokevat **kasvokkaisen keskustelun** yhtenä eniten käytetyimmistä yhteistyön muodoista. Tietoa pystytään vaihtamaan suullisesti muun muassa lasten kouluun vienti, ja koulusta haku –tilanteissa. Yksiköissä, joissa lapset käyvät koulua muualla, kasvokkainen keskustelu on harvempaa, ja sitä tapahtuu suureksi osin vain sovitussa palaverissa ja vanhempainvarteissa.

Tässä kun samassa pihapiirissä ollaan, niin ihan kuljetetaan viestejä, suoraan tullaan sanomaan puolin ja toisin. (Ohjaaja 4)

No yhteyttä pidetään tähän yksikön pihapiirissä olevaan kouluun ihan niinku käymällä tossa jos pystyy yksiköstä irtaantumaan. (Ohjaaja 1)

Jos on joku konflikti tilanne niin pyydetään ohjaaja tänne, mennään erilliseen tilaan neuvotteluhuoneeseen ja sitte ohjaaja, nuori ja opettaja siinä purkamassa että mitäs tässä oikein tapahtuu ja miksi näin. (Koulun edustaja 1)

Jokainen vastaaja mainitsee yhteistyön muodoiksi **puhelinsoitot sekä viestittelyn** tekstiviestein, sähköpostein tai WhatsApp sovelluksessa. Näiden myös koetaan toimivan hyvin ja auttavan säännöllisessä yhteistyön tekemisessä. Haastetta puhelimen välityksellä tehtävään yhteistyöhön tuo joidenkin opettajien huono saavutettavuus.

Ne toimii ihan hyvin, että se kun on riittävän usein yhteyksissä niin sitte tulee näitä pienempiä asioita havainnoitua paremmin, ettei niinku liian isona kokonaisuutena tuu niinku uutena ohjaajille nämä eri vaiheet että koko aika ollaan ajantasalla siitä koulunkäynnin tilasta. (Ohjaaja 1)

Sitte tietysti puhelimitse olis aina hyvä olla yhteyksissä, mutta tota se on se haaste et harvalle opettajalle meillä esimerkiksi löytyy työnumeroita tai henkilökohtaisia puhelinnumeroita, että me edes kyettäis saada se opettaja puhelimitse kiinni, niin siinä on isoja haasteita. (Yksikönjohtaja 1)

Yhteistyön muodoksi nousee vastauksista esiin myös erilaiset **palaverit**, kuten joutoryhmän palaverit, koulupalaverit, asiakassuunnitelmaneuvoittelut, omaohjaajavartit sekä vanhempainvartit, joissa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti, suunnitellusti ja tavoitteellisesti.

Kouluun ilmoittautumispalaveri, sitten meillä on aika ajoin ollut tällaisia yhteisiä tapaamisia oppilashuoltoryhmän kanssa he ovat kerran vuodessa pitäneet yksikön kanssa palaverin missä kartutetaan yleisiä asioita yhteistyöhön liittyen, mitä toiveita ja huomioita yleisesti ottaen on. (Koulun edustaja 2)

No minä olen ollut tosi tyytyväinen, et meillä nyt on panostettu sillä tavalla omaohjaaja, oppilas ja opettajapalavereihin, et niitä on pidetään useammin kuin ennen. (Koulun edustaja 5)

Yhtenä yhteistyön muotona koetaan vasta lastensuojeluyksikköön tulleen lapsen **vanhan ja uuden koulun välinen yhteistyö**. Vanhasta koulusta pyydetään lapsen

koulutietoja, todistuksia ja mahdollisia selvityksiä koulukuntoisuudesta. Tässä yhteistyömuodossa koetaan olevan paljon kehitettävää, sillä tietojen vaihtumisessa haastattelujen perusteella saattaa kestää usein liian kauan aikaa.

Sit vanhaan kouluun, yleensä opettajaan tai rehtoriin ollaan aina yhteydessä. Sieltähän pyydetään asiakirjoja ja se kestää yleensä niin kuin virallisten papereiden kulkemisessa saattaa kestää, niin joskus pari kuukautta, niin pitää saada tietoa missä nuori menee, mikkä on ne ongelmat ollu ja muuta. Usein muutama puhelu tulee siinä soitettua. (Koulun edustaja 1)

Koulujen välinen yhteistyö on välillä sellaista, että millä ilveellä saadaan tietää siitä nuoresta jos sillä on vaikka jotakin opillista että sillä on vaikka ollut jotain oppilassuunnitelmaa joissakin aineissa tai erityistä tukea, niin jotenkin ne joskus, ei se nyt aina niin oo, mutta aika monta kertaa tulee viiveellä se tieto. Että saattaa olla pitkiäkin aikoja se oppilas ollut meillä niin yhtäkkiä selviääki että hei, tämä on opiskellut pienryhmässä siellä vanhassa koulussa ja sitten tulee niitä äkillisiä siirtoja sinne ja tämmöisiä jänniä tilanteita. Että se ei toimi se homma että kaikki ei tule oikeasti samalla kun se lapsi tulee. (Koulun edustaja 4)

Aiemmin edellä mainitut yleisimpinä pidetyt yhteistyömuodot voidaan koota alla olevaan kuvioon.

Kuvio 4. Yleisimmän yhteistyömuodot.

Yhteistyötä tehdään myös koulun ja lastensuojeluyksikön välisissä asioissa, jotka eivät liity yksilökohtaisesti kehenkään lapseen. Tämä yhteistyömuoto tutustuttaa koulua ja yksikköä toisiinsa muun muassa toteuttamalla tutustumiskäyntejä, ja kaksi koulun edustajaa toivoisi saavansa lisää tietoa siitä, mitä yksikön arjessa tapahtuu.

Osa haastateltavista kertoo koulun ja yksikön pitävän palavereita, joissa keskustellaan yhteistyön kehittämisestä, ja näitä palavereita on pidetty keskimääräisesti kaksi kertaa vuodessa. Palaverissa on keskusteltu ajankohtaisista kysymyksistä ja asioista, sekä annettu palautetta asioista joita voisi yhteistyössä tehostaa. Yksi koulun edustajista pohtii, miten nuoret suhtautuisivat siihen että koulusta tultaisiin käymään heidän asuinpaikassaan. Kuitenkin hänkin toivoisi saavansa lisää tietoa siitä, millaista asuminen lastensuojeluyksikössä. Tällaista yhteistyömuotoa toivottaisiin käytettävän enemmän.

6.7 Verkstopalaverit yhteistyön välineenä

Haastattelussa kysyttiin erikseen, miten haastateltava osallistuu koulun verkstopalavereihin. **Verkstopalaverit** ovat moniammatillista yhteistyötä vaativa yhteistyön menetelmä, jossa näkökulman koulunkäynnin suhteen antaa moni eri ammatillinen taho. Yksiköissä, joissa lapset käyvät koulua muualla, pidetään verkstopalavereita, joissa käsitellään lapsen koulunkäyntiin liittyviä asioita. Verkstopalavereihin osallistuu koulun edustaja, lapsi, yksikön edustaja sekä mahdollisesti vanhemmat, sosiaalityöntekijä ja muita tahoja, kuten koulukuraattori, psykologi tai terveydenhoitaja.

Yleensä meillä on ollut paikalla oma ohjaaja ja yksikönjohtaja useimmin ja nuori itse ja niissä sovitaan justiin lähinnä siitä, että onko juuri se luokka tai se koulu paras paikka sille nuorelle tai onko sille tarvetta tehdä muutoksia ja siihen vaikuttaa sitte kaikkien näkökulma. Vanhempien, meidän lastensuojeluyksikön ja nuoren ja sitten koulun mielipide. (Ohjaaja 2)

Kyl me pyritään aina, vähintään yks henkilö meiltä pyrkii aina olemaan mukana. Öö, suotavaa olis, että sekä omaohjaaja, että mä yksikönjohtajana oon paikalla, että meitä olis edes kaksi siellä sitte edustamassa lasta niinku meidän suunnalta. Että aina pyritään olla paikalla tai ollaan paikalla ja tota pyritään myös tietysti siihen omalta osaltaan et ollaan aktiivisia niitä sopimaan vaikka koulu ei ehkä niiden perään kyselisi niin jos näyttää siltä että et lapsen kouluarki menee alaspäin ja muuta ja olis syytä keskustella ja pohtia nii niin pyritään olla myös siinä aktiivisia. (Yksikönjohtaja 1)

Yksiköissä, joissa koulu on samassa pihapiirissä, vastausten perusteella varsinaisia verkostopalavereita heidän välillensä ei pidetä lainkaan, vaan koulun edustaja pyydetään mukaan asiakassuunnitelmanneuvotteluun, jossa käydään kaikki muutkin lapsen asiat läpi. Asiakassuunnitelmanneuvottelussa on paikalla lapsi itse, yksikönjohtaja, omaohjaaja, sosiaalityöntekijä, mahdollisesti lapsen vanhemmat sekä koulun edustaja kertomassa lapsen tämän hetkisestä koulutilanteesta.

Siis joko niin, että kun pidetään näitä niin kun kutsuttuja asupalavereita, et jos ne on täällä niin sitten siinä voin olla paikalla, tai sitten laadin koulunkäynnin edistymisestä lausunnon. Tai jos on jotain oppimistutkimuksia tai palautepalavereita niin silloin mennään paikalle. (Koulun edustaja 5)

Jos ne on yksikössä niin silloin aina pyydetään, silloin käyn siellä juttelemassa kouluasioista mutta sitten en oo koko palaverin aikaa siinä, vaan käydään ne kouluasiat lävitse ja kuullaan mitä on vanhemmilla tai nuorella sanottavaa ja mitä sosiaalityöntekijä on asioista mieltä. (Koulun edustaja 1)

Semmosia varsinaisia verkostopalavereita ei oo meidän ja koulun välisiä vaan ne on sitten asiakassuunnitelmanneuvotteluita missä on sitten myös sosiaalityöntekijä ja vanhemmat, koulun edustus, sitten me. (Yksikönjohtaja 2)

Koska kouluun liittyviä verkostopalavereita ei juurikaan pidetä, niin palavereita, jotka koskevat pelkkää koulutilannetta, kutsutaan nimellä koulupalaveri tai omaohjaajavartti. Niissä on yleisimmin mukana lapsi itse, koulun edustaja sekä omaohjaaja. Tässä pienimuotoisessa palaverissa käydään läpi ainoastaan koulunkäyntiin liittyviä asioita.

Koulupalavereja järjestetään niin, että siinä on mukana opettaja ja omaohjaaja ja sitte nuori. Semmosilla lyhyillä hetkillä sitte päivitellään yhdessä sitä tietoa ja keskustellaan nuoren läsnäollessa niistä tavootteista että mitä pitäis niinku saavuttaa ja mitä osaamista tarttis kehittää ja missä panostaa ehkä enemmän ku jossain toisessa. (Ohjaaja 1)

Palavereita yhteistyön kehittämisestä, joihin osallistuu sekä koulun edustaja, että yksikön edustaja, pidetään keskimäärin muutaman kerran lukuvuodessa.

Meillähän on tuossa myös luokka lastensuojeluyksikössä ni me tehdään sitten taas siinä yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä yhteistyötä jossa tuodaan tällaisia kehittämiskohteita esille ja annetaan tietysti myös kiitosta toisillemme, mutta että se on nyt ollu pari kertaa lukukaudessa. (Koulun edustaja 6)

On palaverit jotka pidetään aina kevät ja syyslukukaudella, verkostopalaverit, koulupalaverit ja erilaisia HOJKS-palavereita pidetään. (Ohjaaja 3)

Ja sitte me tavataan muutaman kerran vuodessa johtoryhmän kanssa, meidän niinku lastensuojeluyksikön johtoryhmän kanssa tavataan koulun ohjausryhmää, että sitte käydään heidän kanssaan yhteisesti palaveeraamassa. (Yksikönjohtaja 1)

Vastausten perusteella joskus koulun ja lastensuojeluyksikön välillä pidetään kriisipalavereita, jos tilanne vaatii nopeaa reagoitua ja esimerkiksi lapsen käyttäytyminen on haasteellista tai koulun edistyminen on vaarassa. Lisäksi voidaan pitää arviointikeskusteluja sekä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) palavereita.

Järjestetään välillä jos tilanne on haastava niin erikseen niitä ylimääräisiä koulupalavereita. (Yksikönjohtaja 4)

Aina pyydetään ainakin mun empiirisen tutkimuksen mukaan niin kuin meiltäkin edustaja, vähintään jos ei muuta, niin yksikönjohtaja sitten osallistuu. Jotta aina koulupalavereissa on myös lastensuojeluyksiköstä omaohjaaja tai yksikönjohtaja tai aika usein molemmat paikalla. On sitten kyse HOJKS palavereista tai verkostopalavereista tai muuta. Tai sitten mietitään vaikka jotain uutta luokkaa tai joitain muita tällaisia kriisipalavereita. (Ohjaaja 3)

Verkostopalavereissa koetaan tärkeäksi hyvän yhteistyön mahdollistajaksi palaverin hyvä, selkeä organisointi ja vetolinja. Palaveriin osallistujilla täytyisi olla mietittynä oma roolinsa ja panoksensa, miksi juuri häntä tarvitaan palaverissa. Kun palaverista lähdetään, niin toivottaisiin, että jokaisella olisi joku tehtävä, joka tulisi hoitaa.

Meillä näitä kaikkia palavereita tarkasteltu täällä sillä tavalla, että palaverilla pitäisi olla suunniteltu kulku ja siellä pitäisi olla niin kuin sillee roolit, että puheenjohtaja on tiedossa joka kantaa vastuun vetämisestä ja periaatteessa niin kuin jokaisella joka osallistuu siihen palaveriin, niin pitäisi olla etukäteen merkittynä ja mietittynä tarve. (Koulun edustaja 2)

Palaverien osallistujamäärän vaikutus palaverin kulkuun on hyvin yksilökohtaista. Joidenkin lasten kohdalla koetaan, että liika väkimäärä voi koitua kohtaloksi ja ahdistaa lasta liikaa. Jos palaverissa on niin sanotusti liikaa väkeä, voi asia heitellä, sillä moni haluaa sanoa mielipiteensä ja näkökantansa, mikä taas voi vaikeuttaa sitä päätöksentekoa, miten lähteä jatkossa etenemään asioiden kanssa.

Verkostopalavereissa on hyvä olla jokaisesta paikasta ihminen, tarkoitan nyt koulua, sosiaalitoimea, lastensuojeluyksikköä ja muuta, mutta jos yhdestä instituutista on useampi henkilö, niin sitten siinä voi joitakin asioita jäädä käsittelemättä sen takia koska on liikaa ihmisiä. Siinä sitten voi jäädä joku tosi oleellinen asia tulematta julki, jos on liikaa puhujia niin sanotusti ja kaikilla on omat pointtinsa, jotka saa toki tuoda ja on varmasti tärkeitä. (Ohjaaja 3)

Suuren väkimäärän positiivisina näkökulmina nähdään se, että mitä enemmän lapsen läheisiä ja lapsen kanssa työtä tekeviä aikuisia on paikalla, sitä nopeammin sama tieto kulkee eteenpäin ja sitä nopeammin voidaan tarttua eri toimiin. Lisäksi koetaan, että mitä enemmän asiantuntijoita, sitä enemmän pystytään tekemään kokonaisvaltaista yhteistyötä.

... mut sitten taas toisaalta ajattelen et mitä suurempi verkosto on koolla niin sitä nopeempaa tavallaan kaikki osapuolet pääsee kartalle niistä ongelmatilanteista. (Yksikönjohtaja 1)

Sitten kun miettii yläkoulua niin siinä on hyvät puolet jos on kuraattori mukana ja siten myös saadaan siinä sovittua mahdolliset tukitoimet kuraattorin kanssa. (Yksikönjohtaja 4)

Kuvio 5. Verkostopalavereissa tärkeäksi koetut asiat.

Yllä olevassa kuviossa on kiteytetty verkostopalavereissa kaikkein tärkeimmiksi koetut elementit, joiden avulla saadaan rakennettua tavoitteet saavuttava, täsmällinen ja selkeä palaveri, jossa kaikki saavat äänensä kuuluviin.

6.8 Yhteistyön kehittämiskohteet

Toinen opinnäytetyön tutkimuskysymyksistä ”Minkälaisia kehittämisen tarpeita koulun edustajat ja lastensuojeluyksikön edustajat kokevat lastensuojeluyksikön ja koulun välisessä yhteistyössä olevan?” antaa kouluille ja lastensuojeluyksiköille mahdollisuuden nähdä omat kehittämiskohteensa ja mahdollisesti saada uusia ideoita ja uutta näkökulmaa omaan työhönsä. Yleisenä kehittämiskohteena monissa vastauksissa tulee yksinkertaisesti **yhteistyön lisääminen**. Yhteistyötä toivottaisiin tehtävän vielä enemmän, tiiviimmin ja tarkoituksenmukaisemmin. Lisäksi sen haluttaisiin olevan mahdollisimman tasavertaista, suunnitelmallista sekä luottamuksellista.

Ehkä mitä omalta puolelta toivois, olis sen yhteistyön lisääminen ja tota säännöllistyminen. Jotenki et se olis sellasta niinku välitöntä ja helppoa se yhteistyön tekeminen, niin jotenki sitä kaipais ja tavallaan tukemista puolin ja toisin siihen arkeen ja ammattitaidon kunnioittamista puolin ja toisin. (Yksikönjohtaja 1)

Etenkin yksikönjohtajat ottivat haastattelussa esiin sen, että koulun ja lastensuojeluyksikön tulisi kehittää **samoilla linjoilla olemista** lasta koskevissa asioissa.

Meillä on yksikössä sen nuoren kanssa tietyt linjat mitä painotetaan ja sitten aatellaan, että se pitää niin kuin koulun näkökulmastakin saada sillä lailla toimivaksi, että on myös sitten molemmin puolin semmonen tietoisuus siitä että mitä se nuori nyt tarvii. Ja ettei ainakaan pääse tulemaan sitä semmoista eroa yksikön ja koulun välissä että ois niinku erilaiset linjaukset koska se ei ole tarkoituksenmukaista että se pitäis jotenkin pitää mielessä se koko ajan. (Yksikönjohtaja 2)

Aina on kehittämistä mutta ehkä semmonen yhteisten linjojen hiominen. (Yksikönjohtaja 3)

Moni nostaa esille haastatteluissa **viestinnän ja tiedonkulun kehittämisen**. Tiedon siirto halutaan saada toimivaksi, jotta molemmin puolin tiedettäisiin, missä mennään, mitä lapsi tarvitsee ja miten tavoitteet koulunkäynnin suhteen etenevät.

Ehkä se on justiin tämä viestintä ja sitten tämä meille koululle päin tieto siitä että kuka se nyt kenenkäki nuoren kohdalla se omaohjaaja on, johon kannattaa ottaa yhteyttä joka varmimmin tietää sen nuoren asioista ja pystyy niitä hoitaa ja viedä eteenpäin. Että sellainen vähän niinku tosiaan tiedottamiseen liittyvä, että ei aina olla selvillä kuka hoitaa. Vähän jää omien arvailujen varaan että siinä ei oo sellasta selkeitä systeemiä että se on ehdottomasti yksi semmonen selkee kehittämisen kohde. (Koulun edustaja 3)

No kyllä mä ajattelisin niin, että se ajan osuus sitä nuorta koskevissa asioissa niin sen koulun kanssa niin se on semmoinen mihin ollaan panostettu ja on huomattu että sitä pitää koko ajan huomata kehittää että se tieto siirtyy. (Yksikönjohtaja 2)

Tiedonkulun kehittämiseksi yksiköiden ohjaajat, joissa oppilashuolto-ohjelman tunnukset ovat vain yksikönjohtajalla, kokevat suurena kehittämisen kohteena tunnus-ten saamisen kaikille yksikön ohjaajille.

No kyllä se tiedon kulku tietysti niinku se, että kaikki sais ne omat oppilashallinto-ohjelma tunnukset. Niinku ohjaajat sais niinku henkilökohtaiset tunnukset taikka jonkinlainen muu ratkaisu siihen, että koska ohjelma kuitenkin on todettu käteväksi työkaluksi, niin sitten se helpottaisi huomattavasti sitä niinkun huomiointia sieltä koulusta. (Ohjaaja 3)

No tuo oppilashallinto-ohjelma, se pitäis tulla meillä näkyviin niinku mun mielestä kaikille ohjaajille. Sekin on mielestäni liian vähän, jos se tulee vaan omaohjaajille. Se pitää olla kaikille jotka siinä vakituisesti työskentelee, koska vaitiolovelvollisuuden piirissä kuitenkin ollaan ja me sen nuoren kanssa työtä tehdään. Mun mielestä olis ehdottoman tärkeitä et ne näkyis kaikille. (Ohjaaja 2)

Koulun edustaja nostaa esiin tiedon kulun kehittämisen **yhteisten linjojen ylläpitämiseksi**. Hän toivoo, että heille olisi selvää, mitä lapselle seuraa koulupoissaoloista tai huonosta käytöksestä koulupäivän aikana.

Jos lentää täältä kesken päivän takaisin yksikköön niin ei ole välttämättä meille aina niin selvää, että mitä siitä sitten seuraa niinku eri yksiköittäin. Mutta en tiedä miten sen sanoisin, joskus tuntuu että on eri käytänteitä ja mä en voi olla varma että mitä seurauksia pääsääntöisesti

on koulunkäynnin keskeytymisestä. Se helpottaisi vallankin, jos lapsi siinä vaiheessa kyselee että mitä tästä hänelle seuraa, niin ois helpompi sanoa että käytänteiden mukaan sitä ja sitä. (Koulun edustaja 5)

Haastatteluissa tulee esiin **uuden yhteisen kaavan luominen tai päivittäminen**, jonka mukaan yhteistyötä tehtäisiin. Kaavasta toivottaisiin tulevan esiin ne asiat, mitä yhteistyöltä halutaan ja mitä yhteistyö pitää sisällään.

No kyllä ainakin nyt sitä juuri jotenki ajattelin että johdon yhteistyö, et tavallaan se että johtajat niinku miettis mitä halutaan ja tässäkin meillä kun on yksikkö jossa on monta yksikköä niin tavallaan kun ne käytännöt sitten vaihtelee jopa eri yksiköiden välillä, niin silloin pitäis mun mielestä semmoista yhteistyötä lisätä vähäsen. Visio mitä me halutaan täältä yhteistyötä ja mitä asioita me voitaisiin kehittää et se jo tavallaan niinku yksistään mun asia että mitä mä haluan kehittää. (Koulun edustaja 6)

Joku kaava sille, että nyt se on aika paljon henkilöstä kiinni kuinka paljon ollaan tekemisissä. Että mistä soitetaan ja miten, niin ehkä semmoinen. Meillä on toki vuosia tehty yhteistyötä koulujen kanssa, että on jo tuttuja opettajia, mutta ehkä semmoinen että se olis laadullista, että se olisi kaikille nuorille sama. Että se ei ole kiinni siitä kuka opettaja siellä on vastassa että ehkä semmonen niinku että se ois tasa arvoista jokaista nuorta kohtaan. Koulun ja omaohjaajan välinen yhteistyö toimis samalla tavalla, että siinä olisi joku sapluuna miten se toimis niin selaista ehkä toivoisin. (Yksikönjohtaja 3)

Osa lastensuojeluyksikön edustajista kokee kehittämisen kohteena **ammattillisen tietoisuuden lisäämisen** koulun edustajille siitä, mitä lastensuojelu tarkoittaa ja mitä sijaishuolto tarkoittaa.

Toivoisin myöskin koulun puolelta sitä aktiivisuutta vähän enemmän ja sitä että koulunkin puolelta oltaisiin kiinnostuneita minkälaista meidän työ on että mitä me tehdään ja mitä lastensuojelu yleensä ottaen on. Se on vähän semmoinen tabu monessa kohtaa. Tietoisuutta lisää. (Ohjaaja 2)

Koulun edustaja mainitsee sen, että heille voisi tulla enemmän tietoa siitä, miksi lapsi on sijoitettu ja mitkä ovat ne taustatekijät ja sijoituksen syyt. Yksikön edustajat taas pohtivat kehittämisen kohteeksi **salassapitosäädösten ymmärryksen** lisäämisen koulun puolelta. Osa kokee, että koulun edustajat eivät ymmärrä sitä, että

yksiköstä ei pystytä kertomaan kovinkaan paljoa sijoitusten syitä tai muita lasta koskevia asioita, jos ne eivät ole koulun kannalta oleellisia asioita koulun henkilökunnan tietää.

Se, kun oppilas tulee meille, niin kyllä me keskustellaan siitä aina jonkin verran että miksi lapsi on sijoitettu että vähän pystytään täällä ehkä miettimään ja koululta saadaan ehkä lisää tietoa. Mutta sitä mä aina joskus mietin, että oisko siinä mahdollista olla joku minimi tieto mitä annettaisiin meille? (Koulun edustaja 2)

Koululta on tullut siinä mielessä joskus meille viestiä, että koulu haluaisi tietää lasten hoitokontakteista tai jos tulee jotakin tutkimustuloksia. Mä ymmärrän sen, että tavallaan joissakin tapauksissa se on hyvä ja tarpeellinen, mutta jossakin kohtaa ei mun mielestä koske lapsen koulunkäyntiä. Että niinku mulla on vähän eriävä mielipide siitä, että mun mielestä vaan se mikä on tarpeen tuoda esiin, niin tuodaan. (Ohjaaja 5)

Yksiköstä toivottaisiin koulun puolelta **enemmän joustoa ja ymmärrystä** siitä, miksi tieto ei kulje nopeasti, välittömästi, lapsen aloittaessa koulun uudessa paikassa.

Se vielä, että meillä tulee niinku tosi nopeasti jotkut tilanteet ja joskus vaatimukset koulun suhteen on niinku että pitäis hirveen nopeesti olla kaikki, kun meille saattaa tulla sunnuntain ja maanantaina välisenä yönä uusi nuori ilman mitään tietoja. Niin lailla se, että joskus sitä ymmärrystä, että meilläkään ei ole mitään tietoja siitä lapsesta ennen kuin se tilanne tasoittuu. (Yksikönjohtaja 4)

Koulun puolelta toivottaisiin, että lastensuojeluyksikön edustajat ottaisivat osaa samoihin yhteisiin tapahtumiin, palavereihin, mihin kaikkien lasten huoltajien toivotaan osallistuvan. Koulun edustajat kertovat näkevänsä lastensuojeluyksikön ohjaajat tavertaisina huoltajina verrattaessa heitä kotona asuvan lapsen huoltajiin.

Sitten tuota se, mitä itse jotenkin toivoisin lastensuojeluyksiköstä niin on se et neki esimerkiksi osallistuis jotenki enemmän vanhempainiltoihin ja tämmöisiin luokkien kokoontumisiin. Että se on ehkä tällä hetkellä semmonen kehittämiskohde, että ne ei oo niinku ehkä sitä sillai huomioinu. (Koulun edustaja 6)

Haastatteluissa tulee ilmi, että **hyvään yhteistyöhön ja sen kehittämiseen** voitaisiin omistautua vieläkin enemmän muissa kuin yksittäisiä lapsia koskevissa asioissa. Toivottaisiin tapaamisia, joissa kerrotaan toisille toisen osapuolen arjesta, ja tutustuttaisiin toisiin niin sanotusti leppoisimmissa merkeissä.

Kerran meille oli pari vuotta sitten semmoinen, että me kututtiin tänne yksiköstä henkilökuntaa, oli niin kuin avoin koulupäivä heille, ettei muille mutta heille, että he tavallaan kanssa näki että tämmöistä täällä on. Että semmoinen on ollut yhteistyöpäivä. Mutta kyllä ne kutsuu aina välillä käymään että nyt on vaikka peruskorjattu joku niin sitten että tulkaa katsomaan ja kahvittelemaan mutta että sitä on ollut nyt vähemmän että se voisi olla yksi kanssa semmoinen kehittämisen kohde mitä voisi miettiä. (Koulun edustaja 6)

Moni kokee **vanhan ja uuden koulun välisessä yhteistyössä kehittämisen tarpeen**, niin koulun edustajat, ohjaajat kuin yksikönjohtajatkin. Siinä koetaan paljon epäselvyyksiä siitä, kuka asian hoitaa sekä epäjärjestelmällisyyttä ja viivettä.

Tää on enemmänkin sinne lähettävän koulun suuntaan, joskus siinä on aika pitkä viive että me saadaan sieltä niitä tietoja. Joskus me ei tavoiteta oikeita henkilöitä tai sitten me tavoitetaan mutta se kestää, että tiettyllä tapaa semmoinen järjestelmällisyys, että mitä kautta se tieto tulee ja ehkä nimenomaan se, että kun se lapsi ilmoittautuu meille niin valttavan hienoa olisi että ne tiedot saataisiin. (Koulun edustaja 2)

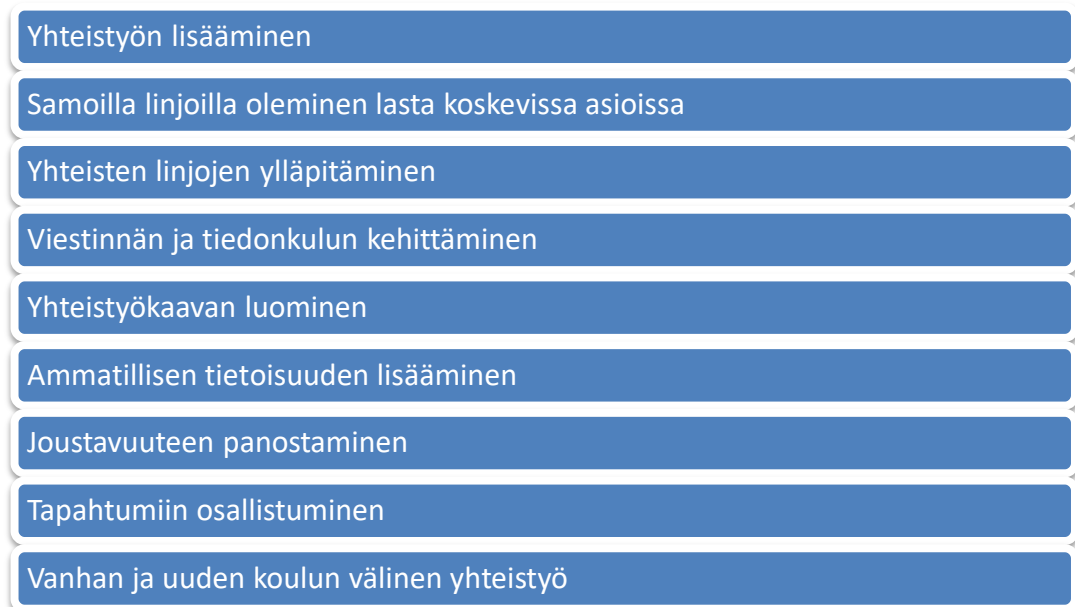
Tietysti se, että vanhan koulun ja uuden koulun välillä se tiedon siirto meidän näkökulmasta ontuu aika pahasti. (Yksikönjohtaja 1)

Vanhan ja uuden koulun välinen yhteistyö on semmoinen, että sen tulisi toimia tavallaan heti. Se, että tiedetään mihin kouluun lapsi lähtee tästä seuraavaksi niin että sitten kun me tiedetään että mihin se lapsi lähtee seuraavaksi vaikka Turkuun, niin me lähetetään sinne heti paperit ja odotetaan että meillekin tulis sitte heti. Että sitä pitää usein odottaa että selviää mikä koulu on kyseessä ja saman tien toimia. Että se olisi kiva kun se toimis sitte heti. (Koulun edustaja 4)

Yksi yksikönjohtaja asettaa kehittämiskohteen sosiaalityöntekijöille, jotka kehittäisivät yksikön ja koulun välistä yhteistyötä ja tiedonkulkua.

Sosiaalityöntekijöiden pitäisi mun mielestä vahvemmin ottaa vielä koulu mukaan erinäisiin neuvotteluihin. (Yksikönjohtaja 4)

Alla olevaan kuvioon on tiivistetty keskeisimpiä, monessa eri haastattelussa esiin nousseita kehittämisen kohteita.

Kuvio 6. Yhteistyön kehittämisen kohteita.

Kuvio antaa lastensuojeluyksiköille ja kouluille mahdollisuuden nähdä ne kehittämisen tarpeet, joiden on eniten koettu tarvitsevan jonkinlaista muutosta.

6.9 Toimiva yhteistyö

Toimivien asioiden löytymisen vuoksi haastattelussa pyydettiin pohtimaan asioita, jotka toimivat yhteistyössä hyvin. Käytössä olevat, hyvää palautetta saaneet toimintamallit ja positiiviset ajatukset antavat mahdollisesti ideoita ja uusia näkökulmia kouluille ja lastensuojeluyksiköille siitä, millä keinoin yhteistyötä voisi parantaa ja millaisia toimintamalleja mahdollisesti kannattaisi alkaa luomaan yhteistyön kehittämiseksi.

Moni ottaa esiin **yhteistyön vaivattomuuden ja helpon lähestymisen** puolin ja toisin. Koetaan, että toiselle osapuolelle on helppo puhua vaikeistakin asioista, kun tehdään yhteistyötä samojen ihmisten parissa mahdollisesti useita vuosiakin.

Semmonen että kuinka vaivatonta se on se yhteydenpito ja semmoinen avoimuus ja kaikki niin kuin ajattelee kuitenkin sen nuoren parasta ja se

että me ajatellaan yksiköstä että meillä on jotakin tietoa, nuoreen liittyvää, mikä saattaa vaikuttaa siihen koulunkäymiseen, niin me siirretään sitä tietoa koululle ja sitten taas vastaavasti sieltä tulee tosi herkästi niitä huomioitavia asioita että se on minun mielestäni tosi myönteistä. (Yksikönjohtaja 2)

Niinku helppo puhua mistä tahansa, itseasiassa kenen kanssa tahansa ottaa asioita puheeksi, että oon tykännyt tuosta todella paljon että asioille sitten myös pyritään tekemään jotain ettei pelkästään keskustella. (Koulun edustaja 5)

No mun mielestä niinku semmonen keskustelu ja tuntee nuoret. Täällä meidän koulus varsinkin niin opettaja tuntee lapset ja nuoret hyvin, että osaavat niitä viedä ja me tunnetaan toisemme. Että on niinku semmonen yhteinen henki siinä että pystyy puhua asioista niiden oikeilla nimillä. (Yksikönjohtaja 3)

Toimivana asiana nähdään myös se, että koululla ja yksiköllä on **sama näkemys siitä, mitä tavoitellaan** ja keskustellaan siitä, mikä on juuri tämän lapsen kanssa paras tapa toimia.

Tuntuu että meillä on hyvin sama näkemys suurimmalla osalla siitä että mihin tässä koulussa niinku pyritään, että mikä on se ensisijainen juttu. (Koulun edustaja 5)

Vaikka osa haastateltavista löytää monta kehittämisen kohtaa yhteydenpidosta ja tiedonkulusta, ne tulevat silti esiin myös toimivassa yhteistyössä. Osan mielestä **tiedonkulku toimii moitteettomasti** ja tuntuu helpolta laittaa viestiä toiselle osapuolelle.

Tiedonkulku on sellainen ihan hyvä ja aina ollaan apua saatu kun ollaan tarvittu. (Koulun edustaja 1)

No ainakin se, että jos laitetaan viestiä jotain kautta esimerkiksi opettajille, niin se vastaus tulee aika nopeasti. Kun saadaan vaan se viesti menemään, niin se tieto sitten kulkee. (Ohjaaja 2)

No tässä nyt ainakin yksikön oman koulun kanssa tiedottaminen puolia toisin toimii hyvin. Tieto kulkee kun se tulee suoraan. Tullaan suoraan sanomaan paikan päälle, niin ei jää minkään välikäden kautta. Että toimii hyvin se tiedonkulku. (Ohjaaja 3)

Oppilashallinto-ohjelma koetaan myös hyväksi toimintamalliksi ja viestintäjärjestelmäksi, ja moni toivoisi ohjelman olevan aktiivisessa käytössä puolin ja toisin.

No minä olen ainakin itse niin tyytyväinen tähän tämänhetkiseen viestintä järjestelmään, että mun ohjattavien ja opettajien kanssa se toimii ihan todella hyvin että oon itse tyytyväinen siihen. (Ohjaaja 5)

Sitte tietysti se oppilashallinto-ohjelma, että parhaimmillaan niin se tuottaa tosi hyvää yhteistyötä. (Yksikönjohtaja 1)

Yksikön näkökulmasta on koettu positiiviseksi se, että koulu on **ottanut huomioon oppimisvaikeudet ja lasten erityisyyden**.

No kyllä niin kun täytyy sanoa, että ite ainakin näiden kokemusten perusteella niin tosi hyvin koulu on tarttunut kiinni esimerkiksi jos on ollut oppimisvaikeuksia jossain tietyssä aineessa tai muuta, niin se että kun ollaan oltu yhteydessä kouluun ja pyydetty vaikka esimerkiksi matemaatikasta tukiopestusta niin sitä ollaan saatu ja sitä kautta siihen ollaan niin kuin tartuttu tosi hyvin. (Ohjaaja 3)

Eräs yksikönjohtajista kokee **molemminpuolisen aktiivisuuden** uuteen kouluun siirtymisessä toimivaksi menetelmäksi.

No kyllä se et myös koulu halua että me aikuisina ollaan lapsen mukana siellä kouluun tutustumisessa ja tehdään tavallaan saattaen vaihtaen se siirtyminen sinne uuteen kouluun, että lasta ei vaan laiteta kouluun pihalla et ole hyvä ja mene ensimmäiseen koulupäivään vaan molemmat osapuolet halua olla aktiivisia siinä ja mukana. (Yksikönjohtaja 1)

Osassa yksiköistä ja kouluista on kehitetty oma toimintamalli siihen, kun uusi lapsi tulee yksikköön ja hänelle ryhdytään etsimään koulupaikkaa. Niissä paikoissa, joissa toimintamalli on olemassa, se koetaan tarpeelliseksi ja hyödylliseksi välineeksi siirtymävaiheessa vanhasta koulusta uuteen kouluun.

Siinä kun tullaan meille, niin siihen on tietty toimintamalli jolla varmistetaan että täällä ehditään hankkia tietoa. Ja usein se soitto tulee ja sitten sovitaan tapaaminen, riippuen vähän oppilaasta ja sen olosuhteista, niin muutaman päivän päähän. Mun mielestä tämä pääsääntöisesti toimii tällä hetkellä ihan hyvin. (Koulun edustaja 2)

Hyväksi toimintamalliksi on koettu erilaiset palaverit, joissa keskustellaan yhteistyön kehittämisestä ja jossa on läsnä moniammatillisuus.

Toimii se, että siis meillä kuukausittain yksikönjohtajat ja koulu palaveeraa keskenään kaikesta. (Koulun edustaja 5)

Yhteistyössä, jossa koulu ja yksikkö ovat samassa pihapiirissä, koetaan yhteistyön olevan erityisen tiivistä ja kontakti molempien välillä on tutumpaa ja selkeämpää, kun kaikki tuntevat toisensa ja työskennellään samanlaisessa ympäristössä.

Tää semmonen mistä pystyy sitten tunnistamaan sen meidän erityisyyden, että kuinka paljon positiivista tässä meidän mallissa verrattuna siihen sit jos on nuoret pihapiiristä pois jossakin koulussa. Että sielä ajattelisin että on paljon enemmän sellasta kehitettävää. Toki meilläkin tässä on kokoajan ja helppoa työtähän ei oo, että se jotenkin että saadaan se saumattomasti se yhteistyö toimimaan ja näkemykset kohtaamaan yksikön ja koulun välillä. (Yksikönjohtaja 2)

Yhteistyöstä löydetään paljon positiivisia asioita ja silloin, kun yhteistyö koetaan toimivaksi, se koetaan tiiviiksi, ystävälliseksi ja luottamukselliseksi molempien suunnalta.

Mä oon itse yksikön ja koulun väliseen yhteistyöhön ollut tosi tyytyväinen, että ei oo ollut oikein ikinä ollut yksikön väen kanssa mitään. Se on sellaista ihanaa se vastaanotto kun sinne soittaa, ettei ikinä minulla oo ainakaan ollut mitään moitteen sijaa. (Koulun edustaja 4)

Äkkinäinen reagointi koulussa esiintyvissä tai kouluun liittyvissä haastavissa tilanteissa vaatii **joustavaa ja saumatonta yhteistyötä** koulun ja lastensuojeluyksikön välillä, jotta tilanne saadaan nopeasti hallintaan. Äkillisiä tilanteita voivat olla esimerkiksi lapsen ongelmallinen käyttäytyminen, luvattomat poissaolot, kouluun lähtemisen vaikeus, puuttuvat suoritukset, itsensä tai toisten vahingoittaminen ja ahdistuneisuus. Näissä tilanteissa hyvä yhteinen työ palkitsee ja yhteistyön merkitys nousee entistä suuremmaksi. Haastateltavilta kysyttiinkin, miten he huolehtivat siitä, että haastaviin tilanteisiin reagoidaan tarpeeksi nopeasti tai ylipäätään reagoidaan. Kysymykseen miltei jokainen haastateltava vastaa välittömän yhteydenoton tai tiedonkulun suuren merkityksen. Kun kaikki ovat tietoisia haastavasta tilanteesta, niin pystytään tukemaan toisia ja tukemaan lasta pääsemään tilanteesta yli.

No me täältä koulun puolesta yritetään mahdollisimman nopeasti tiedottaa sitä yksikköä, että jos on vaikka esimerkiksi luvattomia poissaoloja nii saman tien sinne pyritään ilmoittamaan. (Koulun edustaja 3)

Pyritään siihen, että kun meille tulee koulusta tiedoksi nuorta koskevia asioita, että on jotakin haastetta tai on jotakin myönteistä ja eteenpäin menemistä, että se tulis niinku samantien meille tietoon yksikköön. ja siitä ollaan puhuttu koulun kanssa, että ehottomasti saman tien tietoa ja se on hyvällä mallilla meillä. (Yksikönjohtaja 2)

Välillä asiat voivat olla hyvin monisyisiä, ollaan epävarmoja siitä, mistä vaikea tilanne johtuu, ja tämän vuoksi joskus asian puheeksi ottaminen voi olla vaikeaa. Kolme haastateltavaa ottaa esiin **puheeksi ottamisen tärkeyden** vaikeissakin tilanteissa, joihin välttämättä heti ei löydy ratkaisua.

Ottamalla ne ajoissa puheeksi että niitä ei sitten pähkäillä keskenämme vaan että niitä sitten viedään eteenpäin mitä huolia ja murheita on tullut. (Koulun edustaja 5)

Kun asia otetaan puheeksi heti, saadaan parhaimmat tulokset, jos siihen myös puututaan heti. Haastattelussa ohjaaja ottaa esiin välittömän puuttumisen, jotta vältetään mahdollisilta ongelmilta, jotka syntyvät haastavan tilanteen pitkittymisen takia.

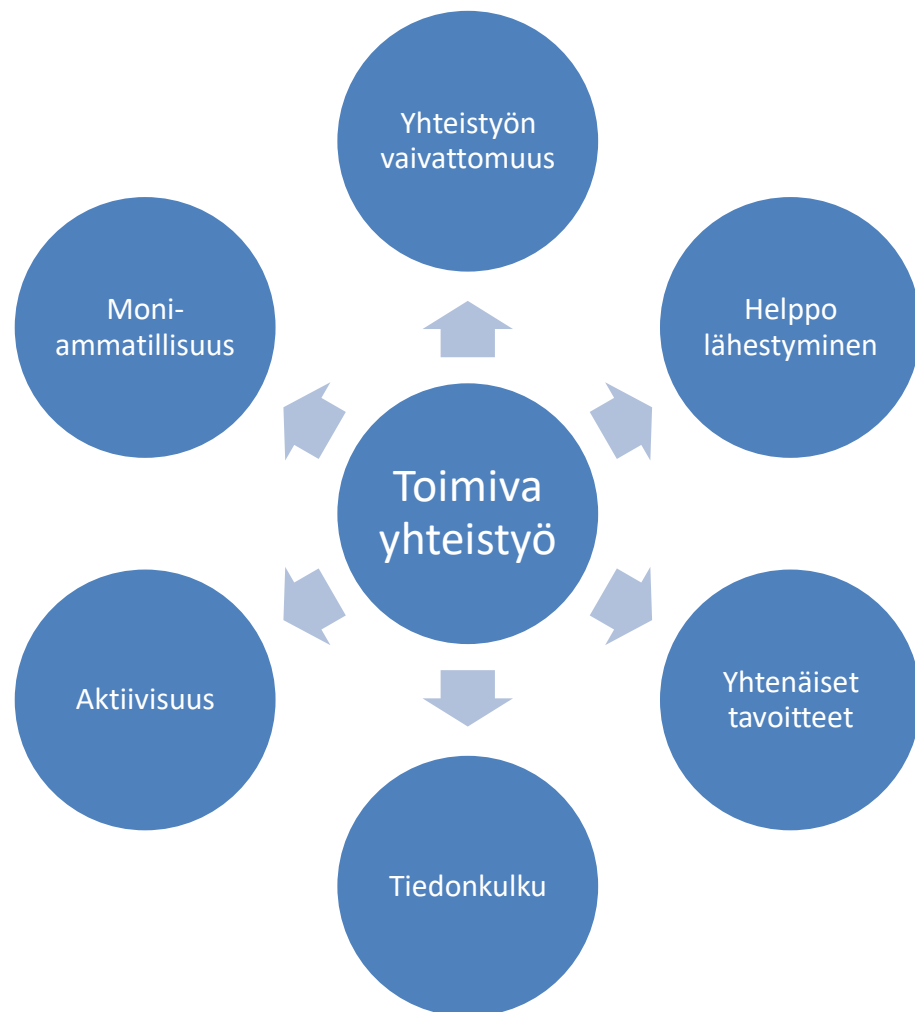
Niihin pitäs puuttua heti, että jos niitä asioita jätetään käsittelemättä niin se voi olla se palautuminen arkirytmiin hyvin vaikeaa ja esimerkkitilanne vois olla sellanen, että nuori juurikin jättää kouluun menemättä ja sitä ei selvitetä että mikä se syy siihen on, nii sitte se voi olla useamman päivän jälkeen enää todella vaikea palata sinne kouluun. Varsinki jos vaikkapa näitä rästitehtäviä rupee kertymään lisäksi, niin se vähentää yhä edelleen sitä koululaisen motivaatiota. (Ohjaaja 1)

Ennaltaehkäisevästä näkökulmasta haastattelijat ottavat esiin **säännöllisen yhteydenpidon ja ennakoinnin tärkeyden** ongelmallisten tilanteiden välttämiseksi.

Kyllä se tietysti se tiivis yhteistyö on kaiken A ja O ja se, että me tultais tutuiksi sinne kouluun vastuuhenkilöihin päin ja nuoren opettajaan päin et sitten ehkä sitä kautta he myös ottais helpommin yhteyksiä. (Yksikönjohtaja 1)

No esimerkiksi jos nuorella on huonompi jakso menossa, että käyttäytyminen on huonoa ja tämmöstä, niin sitte nuori opiskelee yksikössä että se on yks tähän ainakin. Että ei sitten kouluun mee muita provosimaan tai riehumaan sinne. Että ehkäistään sillä ettei tule mitään tapahtumia sitten ylimääräisiä. (Ohjaaja 4)

Alla oleva kuvio kiteyttää asioita, jotka on koettu tämän hetkisessä yhteistyössä positiivisiksi asioiksi ja kokemuksiksi.

Kuvio 7. Yhteistyössä toimivaksi koettuja asioita.

Joskus vaikeiden tilanteiden ratkaisemiseksi tarvitaan muuta osaamista muilta yhteistyötahoilta, kuin ainoastaan koululta tai lastensuojeluyksiköstä. Tällöin pyydetään apua eri alan asiantuntijoilta jotka ovat jollain tavalla kontaktissa kyseiseen lapseen. Tämänkaltaista yhteistyötä voidaan toteuttaa konsultoimalla muita tahoja, pyytämällä lausuntoja tai esimerkiksi pitämällä yhteisiä palavereita asian tiimoilta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa lastensuojeluyksiköiden ja koulujen kokemuksia heidän tekemästään yhteistyöstä sekä tunnistamistaan kehittämisen kohteista. Tässä luvussa käsittelen aineistossa esiin nousseita tuloksia peilaten niitä tutkimuskysymyksiin sekä aiemmissa luvuissa käytettyihin teoreettisiin viitekehyksiin.

Tutkimustuloksista ilmenee, että lastensuojeluyksiköiden ja koulujen **kokemukset heidän välisestä yhteistyöstä ovat pääosin positiivisia** ja kaikki pyrkivät vaivatomaan kanssakäymiseen toistensa kanssa. Koettiin, että toista osapuolta on helppo lähestyä, sillä vastaanotto on usein ystävällinen ja asenne motivoitunut yhteistyön tekemiseen. Aineiston perusteella tähän vaikuttaa mahdollisesti se, miten hyvin lastensuojeluyksiköiden ja koulujen edustajat ovat tutustuneet toisiinsa ja toistensa työnkuviin. Isoherrasen (2005, 33) mukaan laadukas moniammatillinen yhteistyö vaatii yhteistyökumppaneilta mukautuvuutta, toisen työn tuntemista sekä sen arvostamista ja kunnioittamista. Tutkimuksesta ilmeni, ettei toisen ammattilaisen työtehtäviä kuitenkaan aina tunneta tarpeeksi hyvin ja osalla haastateltavista se perustui koulutuksesta saatuun liian vähäiseen tietopohjaan. Esimerkiksi koulun edustajien tieto lastensuojelutyöstä pohjautui lähinnä omasta elämästä ja työstä saatuihin kokemuksiin. Tämä onkin yksi moniammatillisen yhteistyön uhkatekijä, sillä toimiakseen asiantuntijuuden jakaminen vaatii molemminpuolista ymmärrystä toisen osaamisalueesta (Alahuhta ym. 2018). Aineisto osoitti, että ymmärrystä halutaan kehittää ja yhteistyöhön panostaminen tunnistetaan erittäin tarpeelliseksi. Sen taustalla näkyi tavoite mahdollisimman hyvästä sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukemisesta. Koulun edustajat kokivat yhteistyön näkyvän pääosin koulunkäynnin sujumisen ja etenemisen näkökulmassa, kun yksikön edustajat katsovat yhteistyön koulunkäynnin osalta kuuluvan lapsen kasvun ja kehityksen tukemisen kokonaiskuvaan

Haastateltavien kokemusten perusteella **yhteistyön tekeminen painottuu lähinnä asioihin jotka liittyvät lapsen koulunkäyntiin**. Yhteistyötä tehdään eniten silloin, kun lapsen käytös on ongelmallista tai koulu ei meinaa sujua. Jos lastensuojeluyksiköllä tai koululla herää huoli lapsen psyykkisestä tai fyysisestä voinnista, silloin

luonnollisesti otetaan yhteyttä herkemmin toiseen tahoon. Myös akuuteissa tilanteissa, kuten poissaoloissa, koulukuntoisuuden romahtamisessa sekä häiriköimistilanteissa toivotaan toisen osapuolen konsultointia mahdollisimman nopeasti. Sijoitetuilla lapsilla on havaittu olevan keskimääräistä enemmän koulunkäynnin sujumattomuutta, joka voi juontaa juurensa esimerkiksi koulumotivaation puutteesta, ongelmista tunnetaidoissa, tai oppimisvaikeuksista (Siljamäki 2015). Tämä voi olla syy siihen, miksi jokaisessa haastattelussa nostettiin esiin yhteistyön tärkeys haastavissa tilanteissa. Aineistosta voidaankin päätellä, että yhteistyötä tehdään tiiviimmin silloin, kun koulunkäynnissä on ilmennyt vaikeuksia ja yhteistyö jää vähemmälle niiden lasten kohdalla joilla koulunkäynti sujuu moitteettomasti.

Tulosten perusteella **yhteistyötä tehdään haastavien tilanteiden lisäksi paljon myös arkisten koulunkäyntiä koskevien asioiden ympärillä**, ja lastensuojeluyksiköiden edustajat pyrkivät luomaan lapselle mahdollisimman tavallisen arjen sijoituksesta huolimatta. Yhteistyötä tehdään muun muassa kouluun ilmoittautumiseen, koulun etenemiseen, läksyihin sekä oppiaineisiin liittyvissä asioissa. Opetushallituksen (2014) opetussuunnitelman mukaan molempien osapuolten tulisi tavoitella turvallisuuteen ja normaaliuteen tähtäävää kouluarkea, sillä sijoitetun lapsen elämän tasapaino on usein järkkynyt. Tällaisessa tapauksessa koulu voi olla ainoa paikka, jossa lapsi tuntee olevansa yhdenvertainen muiden lasten kanssa. Haastatteluissa kävi ilmi, että juuri siihen pyritään, että lapsi tuntisi olonsa mahdollisimman normaaliaksi. Vaikka yhteistyötä tehdään pääosin koulunkäyntiin liittyvissä asioissa, sitä pyritään tekemään myös asioissa jotka eivät liity yksilökohtaisesti sijoitettuun lapseen. Näistä asioista tuotiin esiin muun muassa yhteistyön kehittämispalaverit sekä tutustumiskäynnit toisen osapuolen työpaikkaan. Yksi koulun edustajista nosti esille sen, että toivoisi lastensuojeluyksiköiden osallistuvan enemmän vanhempainvartteihin ja luokkien yhteisiin tapahtumiin, kuten myyjäisiin tai talkoisiin. Koulun näkökulmasta sijaishuollon katsotaan olevan tavallisen huoltajan roolissa ja heiltä odotetaan samanlaista aktiivisuutta kuin muiltakin huoltajilta (Opetushallitus, 2014).

Koulun ja yksikön edustajat määrittivät yhteistyön tärkeiksi elementeiksi saumattomuuden ja säännöllisyyden. Yhdenmukaiset käytännöt helpottavat näiden elementtien ylläpitämistä, sillä kaikille selkeä toimintamalli auttaa toimijoita ymmärtämään toiminnan tarkoitusta ja tavoitteita (Alatupa & Kivinummi, 2016, 305).

Säännöllinen yhteydenpito ja molemminpuolinen aktiivisuus tukevat lisäksi lapsen koulunkäyntiä, sillä kaikkien tahojen ollessa kartalla sen hetkisestä tilanteesta, pystytään ymmärtämään lapsen tarpeita paremmin kuin silloin, jos edellisesti yhteydenotosta on kauan aikaa ja lapsen elämässä on tapahtunut merkittäviä muutoksia sen jälkeen. (Alatupa & Kivinummi, 2016, 305.) Eräs koulun edustajista kertoi, että välillä he eivät tiedä lapsen elämässä muuttuneista asioista ja joutuvat ihmettelemään koulussa, miksi lapsi käyttäytyy eri tavalla kuin ennen. Miltei jokaisessa haastattelussa kävikin ilmi, että säännöllistä yhteydenpitoa tulisi kehittää, yhteistyötä lisätä ja panostaa enemmän lastensuojeluyksikön ja koulun välisen tiedon saumattomaan kulkuun. Säännöllisen yhteistyön riittävydestä ja tiheydestä oltiin kuitenkin montaa eri mieltä. Osalle haastateltavista säännöllinen yhteydenpito tarkoitti yhteydenpitoa viikoittain tai kuukausittain, ja osalle se tarkoitti päivittäistä tiedonvaihtoa. Valtakunnallisten sijaishuollon laatukriteerien (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 17-26) mukaan yhteistyötä tulee tehdä aina kun sille koetaan tarvetta, ja tarve voi olla lapsista riippuen hyvin yksilökohtaista. Yksilökohtaisesta tarpeesta voi mahdollisesti johtua se, miksi haastateltavat kokevat riittävän säännöllisen yhteistyön tiheyden eri tavoin.

Laatukriteereissä (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 17-26) tuodaan esiin myös tiheän yhteistyön tärkeys ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. Miltei jokaisessa haastattelussa mainittiin varhainen puuttuminen ja yksilökohtainen ennakointi, etenkin jos lapsen hyvinvoinnissa on huomattu tapahtuneen muutoksia jotka voivat vaikuttaa myös koulunkäyntiin. Nämä nousivat esiin myös kehittämisen kohteissa, sillä **koettiin, että välillä vaikeiden asioiden puheeksi ottamisessa ja tiedonkulussa ilmenee pitkiä viiveitä.** Kuitenkin osalla kokemukset näistä olivat pelkästään positiivisia. Huhtanen (2007, 28-37) määrittelee varhaisen puuttumisen yhdeksi lastensuojeluyksikön ja koulun tärkeimmäksi tehtäväksi, ja vastauksista päätellen se ollaan sisäistetty hyvin. Aineiston perusteella lastensuojeluyksiköt ja koulut pyrkivät yhteistyön avulla tarttumaan nopeasti lapsen hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin.

Jos koulu sijaitsee eri paikassa kuin lastensuojeluyksikkö, yhteistyömenetelminä käytetään jatkuvassa viestinnässä eniten oppilashallinto-ohjelmaa sekä puhelimella viestittelyä ja soittelua. Oppilashallinto-ohjelma koettiin käytännölliseksi ja tärkeäksi viestintävälineeksi, sillä lastensuojeluyksiköiden kokemusten perusteella sen avulla opettajat saadaan kiinni kaikkein parhaiten. Oppilashallinto-ohjelman toivottaisiin

jatkossakin tukevan yhteydenpitoa ja ohjaajat joilla tunnuksia sinne ei ole, kokevat tunnusten saamisen erityisen tärkeäksi. Lastensuojeluyksikön vastuulle kuuluu Pölösen (2016, 12) mukaan tiivis, päivittäinen yhteydenpito sähköisen oppilashallinto-ohjelman kautta, eikä se onnistu jos ainoastaan yksikönjohtajalla on oikeus kirjautua sisään ohjelmaan. Jos koulu on samassa pihapiirissä, ei oppilashallinto-ohjelmaa käytetä juuri lainkaan, vaan viestintä toteutetaan pääasiallisesti kasvotusten. Aineisto osoitti molemmissa ympäristöissä lähes yhtä tärkeiksi ja säännöllisiksi yhteistyömenetelmiksi erilaiset omaohjaajavartit, palaverit ja neuvottelut.

Aineistoa tarkastellessa ilmenee, että **kouluympäristöllä on merkittävä vaikutus yhteistyön tekemiseen ja sen mahdollistamiseen**. Siinä ympäristössä, jossa koulu on samassa pihapiirissä lastensuojeluyksikön kanssa, tehdään yhteistyötä kaikkein tiiviimmin ja säännöllisimmin. Jokainen tällaisessa ympäristössä työskentelevä kertoi olevansa yhteistyössä päivittäin kasvotusten toisen osapuolen kanssa, kun taas keskimäärin yhteistyötä tehdään kerran viikossa ympäristössä, jossa koulu sijaitsee eri paikassa kuin yksikkö. Samassa pihapiirissä olevassa ympäristössä lastensuojeluyksikön ja koulun edustajat pystyvät keskustelemaan toistensa kanssa lasten asioista lähes aina kun siihen on tarvetta hyvin nopealla varoajalla. Lapsi voidaan poistaa nopeasti koulun tiloista lastensuojeluyksikköön jos tulee tilanne, ettei hän kykene siellä olla. Voidaan tehdä johtopäätös, että jo luonnostaan tämänkaltaisen ympäristö mahdollistaa paljon tiheimmän ja läheisemmän yhteistyökumppanuuden lastensuojeluyksikön ja koulun välille, sillä etäisyys on lyhyempi. Tämän tyyppisissä kouluissa on myös vähemmän oppilaita, jonka ansiosta opettajat pystyvät tutustumaan lapsiin hyvin yksilökohtaisesti ja tehostetumpaa tukea antaen.

Tuloksista voidaan päätellä, että **mitä suurempi koulu, sitä harvemmin tehdään yhteistyötä**. Pienissä kouluissa, kuten erityiskouluissa yhteistyötä tehdään useammin, tieto koulun sisäisesti kulkee nopeammin ja koko henkilökunta on paremmin kartalla siitä mitä yhteistyö kenenkin lapsen kohdalla pitää sisällään. Suuremmissa kouluissa, etenkin yläkouluissa joissa opettajat vaihtuvat joka oppiaineessa, eivät kaikki välttämättä edes tunne lastensuojeluyksiköstä tulleita lapsia, jotka mahdollisesti ovat heidän tunneillaan. Huono puoli tuntemattomuudessa on se, että opettajien ei voida olettaa tunnistavan kaikkia tuen tarpeita ja syitä mistä esimerkiksi haastava käyttäytyminen voi johtua. Toisaalta taas tuntemattomuudessa hyvänä asiana

voidaan pitää sitä, että vältytään siltä vaaralta ettei lapsi erottuisi joukosta saamalla erilaista huomiota ja sijoitetun lapsen statusta.

Yhdessä lastensuojeluyksikössä ja koulussa oltiin luotu yhteinen toimintamalli sille, missä asioissa ja miten usein yhteistyötä tulisi tehdä lapsen koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Haastatteluissa nousi esiin idea siitä, voisiko jokainen lastensuojeluyksikkö ja koulu suunnitella oman yhteistyökaavan. Hyvin moni nosti esille kehittämisen tarpeen kouluun ilmoittautumis- ja siirtymisvaiheessa. Niin koulujen kuin yksiköidenkin edustajat kokivat olevansa välillä epätietoisia siitä, miten kouluun siirtyminen tapahtuu ja kenen vastuulla se on. Mahdollisesti yhteinen kaava voisi tuoda selkeyttä siihen, sillä sijoituksen vuoksi koulua vaihtava lapsi tarvitsee sujuvan siirron vanhasta koulusta uuteen päästäkseen mahdollisimman nopeasti takaisin normaaliin arkeen, jos se on lapsen oman voinnin kannalta mahdollista (Parvela & Sinkkonen 2011, 170-171). Kaava yhteistyön tekemisestä voisi tuoda avun myös yhteisten linjojen ylläpitämiseen, tiedonkulun säännöllistymiseen sekä molemminpuoliseen toisen osapuolen tukemiseen. Tuloksista ilmenee, että kaikkien asenne yhteistyön kehittämiseen on motivoitunut, ja yhteisenä ajatuksena on luoda mahdollisimman toimiva, luottamuksellinen suhde lastensuojeluyksikön ja koulun välille.

8 POHDINTA

Sain opinnäytetyössäni haluamallani tavalla tietoa siitä, millaisia kokemuksia lastensuojeluyksikön yksikönjohtajilla ja ohjaajilla sekä koulun edustajilla on heidän välisestä yhteistyöstä ja millaisen kehittämisen tarpeen he tunnistavat. Onnistuin kokemusten ja kehittämiskohteiden kuvaamisessa hyvin, sillä tutkimustulokseni vastasivat tutkimuskysymyksiini mielestäni selkeästi. Sain aineistoa siitä, mitä yhteistyössä tulisi kehittää ja uusia ehdotuksia yhteistyön parantamiseksi. Opinnäytetyöni sisältää mielestäni erittäin tärkeää tietoa lastensuojeluyksiköiden ja koulujen välisestä yhteistyöstä, sillä siitä ei ole tehty juuri lainkaan tutkimuksia aikaisemmin.

Opinnäytetyöprosessini sujui ajateltua hitaammin, sillä oletin tekeväni työn yhdessä vuodessa, mutta aikaa kului kuitenkin puolitoista vuotta. Välillä motivaationi oli hukkassa, ja välillä sain taas inspiraatiota prosessin eteenpäin viemiseen. Monessa eri vaiheessa pohdin sitä, miksen ottanut itselleni työparia jonka kanssa jakaa opinnäytetyön ilot ja haasteet. Koko prosessin ajan tunsin olevani yksin, enkä oikein tiennyt mistä hakea tukea. Alussa suunnitelmani oli haastatella myös lastensuojeluyksikön nuoria, mutta vaikean saatavuuden vuoksi jätin nuorten haastattelun pois kokonaan. Olisi ollut tutkimuksen kannalta hienoa kuulla myös heidän kokemuksia, ja toivon että tulevaisuudessa joku tekisi aiheeseen liittyvän tutkimuksen, jossa nuorten näkökulma saataisiin kuuluviin.

Koen erittäin rikkaaksi sen, että sain opinnäytetyöhöni kaksi hyvin erilaista yhteistyöympäristöä. Näin ollen tutkimukseni tuloksia pystytään käyttämään vertaillen sitä, miten eri ympäristöissä yhteistyö koetaan toimivan ja mitä eri menetelmiä käytetään. Toivon, että opinnäytetyö antaa näkökulmaa uusien lastensuojeluyksiköiden perustajille siitä, millaiseen paikkaan ja ympäristöön se kannattaa perustaa ajatellen koulun kanssa tehtävän yhteistyön tarvetta. Pohdin, että ympäristö jossa koulu sijaitsee samassa pihapiirissä yksikön kanssa, on erittäin hyvä lapsille joilla on erityisiä haasteita omassa hyvinvoinnissaan ja koulunkäynnissä. Päivittäisen, konkreettisen yhteistyön mahdollisuus on tällaisessa ympäristössä suurempi, mikä palvelee lapsia jotka tarvitsevat jatkuvaa yksikön ja koulun yhtenäistä tehostettua tukea. Ympäristö jossa koulu sijaitsee eri paikassa kuin yksikkö, on mielestäni erityisen toimiva silloin,

kun lapsen psyykkinen vointi on hyvä eikä hänellä ole suuria vaikeuksia koulunkäynnissä. Tämänkaltainen ympäristö tukee lapsen vastuunottoa ja omatoimisuutta sekä luo arjesta tavallisemman. Toivon, että sijaishuoltopaikkaa miettiessä sosiaalityöntekijät pohtivat yksilökohtaisesti lapsen koulukuntoisuus huomioon ottaen sitä, minäläiset kouluympäristöt sijaishuoltopaikoissa on. Koulunkäynti on kuitenkin suuri osa sijoitettujen lasten elämää ja sen tulisi tukea myönteisesti heidän kasvua ja kehitystä.

Kehittämisehdotuksena aineiston perusteella esitän yhteisen toimintamallin luomisen, jonka avulla yhteistyön tekemiselle löydetään selkeät tavoitteet ja säännöllisyys. Toimintamallista voisi ilmetä ainakin nämä asiat:

- *Yhteistyön vastuuhenkilöt ja heidän yhteystietonsa*
- *Selkeä toimintatapa siihen, miten kouluun ilmoittautuminen toteutetaan ja kenen vastuulla siihen liittyvät tehtävät on*
- *Jokaisen lapsen kohdalle yksilökohtaisesti suunniteltu yhteistyön rakenne*
- *Yhteistyön säännöllisyys*
- *Tärkeimmät tiedonkulkumenetelmät*

En kokenut millään tavalla haitalliseksi sitä, että lastensuojeluyksiköt ja koulut halusivat pysyä anonyymeina. Tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin antaa tietoa, esimerkkejä ja mahdollisia ideoita heidän yhteistyön tekemisestä kaikille Suomen lastensuojeluyksiköille ja kouluille, enkä koe muiden lukijoiden kannalta merkitykselliseksi tiedoksi sitä, keiden kokemuksia tässä työssä analysoidaan. Ne lastensuojeluyksiköt ja koulut jotka tässä ovat mukana, saavat opinnäytetyön kirjallisena itselleen. Toivon, että he käyvät tutkimuksen ajatuksella läpi ja tunnistavat positiivisia asioita omasta toiminnastaan sekä huomaavat mahdolliset heitä koskevat kehittämisen tarpeet. Ainakin aineistosta kävi ilmi, että haastateltavat halusivat mielellään lukea opinnäytetyön sen valmistuttua ja alkaa kehittämään yhteistyötä sen pohjalta yhä parempaan suuntaan. Ehdotankin opinnäytetyöni yhteistyökumppaneille, että he pitäisivät palaverin kooten yhdessä ajatuksia tutkimuksen tuloksista ja mahdollisista kehittämisideoista.

Nykyään sosiaalityötä tehdessä painotetaan yhä enemmän ennaltaehkäisevän sosiaalityön tärkeyttä. Koen opinnäytetyöni olevan oleellinen myös siitä näkökulmasta, sillä työ jota lastensuojeluyksikkö ja koulu tekevät yhdessä, on mielestäni ennaltaehkäisevää, vaikka lapsi olisi jo sijoitettuna lastensuojeluyksikköön. Perustelen väitettä kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma on se, että osassa sijoituksista tavoitteena on sijoituksen purkaminen ja lastensuojeluasiakkuuden päättyminen. Vaikka lastensuojelun tarvetta arvioidessa koulunkäynnin sujuminen ei voi olla ainoa peruste sijoittamiseen, se tulee esiin kuitenkin silloin, kun sijoitusta aletaan purkaa. Usein koulun sujuminen on välttämätöntä, jotta purkaminen voidaan mahdollistaa. Toinen näkökulma on työttömyysprosentin pienentyminen. Vuoden 2018 aikana kiireellisesti sijoitettuja lapsia suhteutettuna vastaavaan väestöön oli eniten ikäluokassa 14 – 17 -vuotiaat (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019, 4). Edellä mainittu ikäluokka on itsenäistymisen kynnyksellä, ja peruskoulu sekä sen jälkeiset koulutukset antavat pohjan lapsen jatkokoulutusmahdollisuuksille sekä työllistymiselle. Yli 18-vuotiaita työttömiä oli tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuoden 2020 helmikuussa 187 000 (Suomen virallinen tilasto 2020). Luvun saaminen pienemmäksi edellyttää ennaltaehkäisevää työtä, jota lastensuojeluyksikkö ja koulu tekevät tukemalla lasta koulunkäynnin sujumisessa sekä edistymisessä, antamalla näin valmiudet työllistymiselle lapsen astuessa täysi-ikäisyyden kynnykselle.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus.
- Alatupa, S. & Kivinummi, J. 2016. Kun ei suju: Selviytymisopas haastaviin asiakas-tilanteisiin. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Chapman, Mimi V., Wall, Ariana & Barth, Richard P. 2004. Children`s Voice: The Perceptions of Children in Foster Care. *American Journal of Orthopsychiatry* 74 (3), 293-304.
- Enroos, R., Heino, T. & Pösö, T. 2016. Huostaanotto. [Verkkokirja]. Tampere: Vastapaino. [Viitattu 10.01.2020]. Saatavana Ellibs-e-kirjakokoelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Eronen, T. 2013. Viisi vuotta huostaanotosta. Seurantatutkimus huostaanotettujen lasten institutionaalisista poluista. [Verkojulkaisu] Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 4/2013. [Viitattu 27.4.2020] Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104355/URN_ISBN_978-952-245-833-%209.pdf?sequence=1
- Forsberg, H & Ritala-Koskinen, A. 2018. Monen kodin lapset. Jyväskylä: Gaudeamus.
- Garrett, P.M & Sinkkonen, J. 2003. Putting Children First? A Comparison of Children Adoption Policy and Practice in Britain and Finland. Helsinki: *European Journal of Social Work*.
- Geenen, S & Powers, L. E. 2006. *Social Work. Are we ignoring youths with disabilities in foster care? An Examination of Their School Performance*, Vol. 51, No. 3. Oxford: Oxford University Press.
- Gråsten-Salonen, H & Mehtiö, M. 2017. *Sosiaalityön käsikirja*, 27. Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoiltoa. Helsinki: Tieto-Sanoma Oy.
- Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut – Keitä ovat lastensuojelun asiakkaat. Teoksessa: M. Bardy, Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M & Rajala, R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset: HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Raportti 3/2016.
- Heywood, K. 2014. Supporting Children in the Care of the Local Authority: Academic Interventions and In-school Relationship Factors. Doctorate in Applied Educational Psychology. School of Education, Communication and Language Sciences.
- Hiltunen, V., Hyytiäinen, M., Lindroos, S. & Matero, M. 2015. Koulunkäynninohjajan käsikirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää – varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hämeen-Anttila, L. 2017. Sosiaalityön käsikirja, 15. Lastensuojelu. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: WSOY.
- Isoherranen, K. 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. [Verkkajulkaisu] Helsinki: Helsingin yliopisto. Väitösk. [Viitattu 28.11.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-7664-0>
- Kalland, M & Sinkkonen, J. 2001. Finnish children in foster care: evaluating the breakdown of longterm placement. *Child Welfare* 80(5), 513-527. Helsinki.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2017. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Kitinoja, M. 2005. Kujan päässä koulukoti. Tutkimus koulukoteihin sijoitettujen lasten lastensuojeluasiakkuudesta ja kouluhistoriasta. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.
- L 628/21.8.1998. Perusopetuslaki.
- L 417/13.4.2007. Lastensuojelulaki.
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki.

- L 190/2019. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta.
- Lastensuojelun keskusliitto. 2004. Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit: Laituri-projekti. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 18. Helsinki.
- Lewis, L. 2006. Collaborative interaction: Review of communication scholarship and a research agenda. Communication Yearbook.
- Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kuvaamana. 15.8.2018. [Verkkajulkaisu]. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut. [Viitattu 28.11.2019]. Saatavana: <http://www.oamk.fi/epooki/2018/moniammatillinen-yhteistyö-sosiaali-ja-terveysalan-ammattilaisten-kuvaamana/>
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. [verkkajulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 19.8.2019] Saatavana: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus. Ei päiväystä. Erityinen tuki. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.4.2020]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/erityinen-tuki>
- Parvela, T. & Sinkkonen, J. 2011. Kouluun! Helsinki: WSOY.
- Pekkarinen, E. 2017. Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. [Verkkajulkaisu] Painotalo Varteva Oy [Viitattu: 14.4.2020]. Saatavana: https://www.researchgate.net/publication/327767126_Pekkarinen_2018_Lastensuojelun_tarve_kytkeytyy_kielteisiin_oppimiskokemuksiin
- Pesäpuu ry. 2015. Sijoitettu lapsi koulussa. [Verkkosivu]. [Viitattu 28.4.2020]. Saatavana: http://sijoitettulapsikoulussa.fi/wp-content/uploads/2016/05/SISUKAS_opas_260416_web.pdf
- Puonti, A. & Saarnio, T. 2005. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Tammi.
- Pölkki, P. 2001. Oppilaiden syrjäytymisuhkien tunnistaminen ja ehkäisy peruskoulun haasteena. Helsinki: WSOY.
- Pölönen, K. 4.4.2016. Yhteistyö sijoitetun lapsen koulunkäynnin järjestämisessä. [Ppt-tiedosto]. Aluehallintovirasto. [Viitattu 5.4.2020]. Saatavana: <http://sijoitettulapsikoulussa.fi/wp-content/uploads/2016/04/Yhteisty%C3%B6-sijoitetun-lapsen-koulunk%C3%A4ynnin-j%C3%A4rjest%C3%A4misess%C3%A4-Kreetta-P%C3%B6l%C3%B6nen.pdf>
- Pätäri, T & Ylikännö, M. 2018. Tahto tehdä toisin. Helsinki: Tietosanoma Oy.

- Pösö, T. 2004. Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista. Helsinki: Stakes.
- Räty, L., Välivaara, C., Mäntymaa, S., Saksola, M. & Pirttimaa, R. 2014. Perhehoitoon sijoitettu lapsi koulussa - lasten psykologisten ja pedagogisten alkukartoituksen tulokset. Pesäpuu ry Sisukas-projekti Tutkimuksia 2/2014. Jyväskylä: Pesäpuu ry.
- Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Siljamäki, T. 2015. Sijoitetut lapset koulutiellä. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 26.4.2020]. Saatavana: <https://lapsenmaailma.fi/teemat/kasvu/sinnikkaasti-koulutiella/>
- Suomen kasvatustieteellinen seura, Jahnukainen, M. & Pulkkinen, J. 2015. Erityisopetuksesta oppimisen ja koulunkäynnin tukeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Suomen virallinen tilasto. 2020. Työllisyys vahvistui helmikuussa vuoden takaiseen verrattuna [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 20.4.2020] Saatavana: http://www.stat.fi/til/tyti/2020/02/tyti_2020_02_2020-03-24_tie_001_fi.html
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2019. Tilastoraportti. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 19.4.2020]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138211/Tr23_19_LASU.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2.7.2019. Lastensuojelun käsikirja - Huostaanotto. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.4.2020]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2014. Toimintamalli tilanteessa, jossa lapsella on vakavia koulunkäyntiongelmia ja lastensuojelutarve. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 07.11.2019]. Helsinki. Saatavana: <https://thl.fi/documents/647345/808044/Toimintamalli+tilanteessa+jossa+lapsella+on+vakavia+koulunk%e4yntiongelmia+ja+lastensuojelutarve+2014.pdf/0e49e2d5-61a3-41c1-ba49-489077ed9447>
- Trochim, W. & Donnelly, J. 2008. The research methods knowledge base. 3. p. United States: Cengage Learning.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 5. painos. Helsinki: Tammi.

- Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P. & Veistilä, M. 2016. Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Unicef. Ei päiväystä. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. 3. Artikla. Lapsen oikeuksien viestinnän yhteistyöverkosto. [Verkkosivu]. [Viitattu 24.07.2019]. Saatavana: <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/sopimus-konaisuudessaan/#3-artikla>
- Vanas, A. 7.5.2018. Lastensuojelun tarve ja kouluvaikeudet kytkeytyvät toisiinsa. [Verkkajulkaisu] Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. [Viitattu 14.04.2020] Saatavana: <https://lapsenmaailma.fi/palstat/tutkittua-tietoa/koulu-ei-ole-kaikille-yhtakiva/>
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Osuuskunta Elan Vital.
- Veijola, A. 2004. Matkalla moniammatilliseen perhetyöhön -lasten kuntoutuksen kehittäminen toimintatutkimuksen avulla. [Verkkajulkaisu]. Oulu: Oulun Yliopisto. Väitösk. [Viitattu 16.4.2020]. Saatavana: <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9514274245.pdf>
- Vigren, H. 2014. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kouluvaikeudet ja niiden yhteys sijoitukseen. 46-49. Pro gradututkielma. Turku: Opettajankoulutuslaitos.
- Viikka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Zima, B., Bussing, R., Freeman, S., Yang, X., Belin, T. & Forness, S. 2000. Behavior problems, academic skill delays and school failure among school-aged children in foster care: Their Relationship to Placement Characteristics. Journal of Child and Family Studies. Vol 9, No. 1. [Verkkajulkaisu] Los Angeles. [Viitattu 20.11.2019]. [Vaatii käyttöoikeuden].

LIITTEET

Liite 1. Haastattelulomakkeet

Liite 1: Haastattelulomakkeet

Lastensuojeluyksikön ja koulun välinen yhteistyö – lomake koulun edustajalle

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

- Minkälaisia kokemuksia koulun edustajilla, lastensuojeluyksikön edustajilla ja lastensuojelun piirissä olevilla nuorilla on lastensuojeluyksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä?

- Minkälaisia kehittämisen tarpeita koulun edustajat, lastensuojeluyksikön edustajat sekä lastensuojelun piirissä olevat nuoret kokevat lastensuojeluyksikön ja koulun välisessä yhteistyössä olevan?

Haastattelukysymykset:

Taustatietokysymykset

1. Mitä lastensuojelu mielestäsi tarkoittaa?
2. Mitä sijaishuolto mielestäsi tarkoittaa?
3. Mitä yhteistyö koulun ja lastensuojeluyksikön välillä tarkoittaa?

Miten yksikön ja koulun välinen yhteistyö toimii?

1. Kuinka usein teet yhteistyötä lastensuojeluyksikön kanssa?
2. Minkälaisissa asioissa teette yhteistyötä?
3. Kenen kanssa olet yhteyksissä eniten?
5. Millä tavoin osallistut nuoren koulunkäyntiä koskeviin verkostopalaveriin?
4. Minkälaisia yhteistyön muotoja teillä on käytössä?
5. Miten käytössä olevat yhteistyön muodot toimivat? |
-> Alakohdat eri yhteistyömuodoille

Minkälaisia kehittämisen tarpeita koulun edustajat, lastensuojeluyksikön edustajat sekä lastensuojelun piirissä olevat nuoret kokevat koulun ja lastensuojeluyksikön välisessä yhteistyössä olevan?

1. Mitä asioita yhteistyössä pitäisi mielestäsi kehittää?
2. Mitkä asiat yhteistyössä toimivat hyvin?
3. Millä tavoin huolehditte, että esiin tuleviin haasteisiin reagoidaan tarpeeksi nopeasti?
4. Miten verkostopalaverien osallistujamäärä vaikuttaa palaverin kulkuun?

Koulun ja lastensuojeluyksikön välinen yhteistyö – lomake yksikön johtajalle

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

- Minkälaisia kokemuksia koulun edustajilla, lastensuojeluyksikön edustajilla ja lastensuojelun piirissä olevilla nuorilla on lastensuojeluyksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä?
- Minkälaisia kehittämisen tarpeita koulun edustajat, lastensuojeluyksikön edustajat sekä lastensuojelun piirissä olevat nuoret kokevat koulun ja lastensuojeluyksikön välisessä yhteistyössä olevan?

Haastattelukysymykset:

Taustatietokysymykset

1. Mitä tarkoittaa lastensuojeluyksikön näkökulmasta nuoren koulunkäynnistä huolehtiminen?
2. Mitä yhteistyö koulun ja lastensuojeluyksikön välillä tarkoittaa?

Miten yksikön ja koulun välinen yhteistyö toimii?

1. Kuinka usein teet yhteistyötä koulun edustajan kanssa?
2. Minkälaisissa asioissa teette yhteistyötä?
3. Kenen kanssa olet yhteyksissä eniten?
4. Mikä on omaohjaajan rooli koulun kanssa tehtävässä yhteistyössä?
5. Millä tavoin lastensuojeluyksikkö osallistuu koulun verkostopalaveriin?
6. Minkälaisia yhteistyön muotoja teillä on käytössä?
7. Miten käytössä olevat yhteistyön muodot toimivat?
 - > Alakohdat eri yhteistyömuodoille

Minkälaisia kehittämisen tarpeita koulun edustajat, lastensuojeluyksikön edustajat sekä lastensuojelun piirissä olevat nuoret kokevat koulun ja lastensuojeluyksikön välisessä yhteistyössä olevan?

1. Mitä asioita yhteistyössä pitäisi mielestäsi kehittää?
2. Mitkä asiat yhteistyössä toimivat hyvin?
3. Millä tavoin huolehditte, että esiin tuleviin haasteisiin reagoidaan tarpeeksi nopeasti?
4. Miten verkostopalaverien osallistujamäärä vaikuttaa palaverin kuluun?

Koulun ja lastensuojeluyksikön välinen yhteistyö – lomake yksikön työntekijälle

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

- Minkälaisia kokemuksia koulun edustajilla, lastensuojeluyksikön edustajilla ja lastensuojelun piirissä olevilla nuorilla on lastensuojeluyksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä?
- Minkälaisia kehittämisen tarpeita koulun edustajat, lastensuojeluyksikön edustajat sekä lastensuojelun piirissä olevat nuoret kokevat koulun ja lastensuojeluyksikön välisessä yhteistyössä olevan?

Haastattelukysymykset:

Taustatietokysymykset

1. Mitä tarkoittaa lastensuojeluyksikön näkökulmasta koulunkäynnistä huolehtiminen?
2. Mitä yhteistyö koulun ja lastensuojeluyksikön välillä tarkoittaa?

Miten yksikön ja koulun välinen yhteistyö toimii?

1. Kuinka usein teet yhteistyötä koulun edustajan kanssa?
2. Minkälaisissa asioissa teette yhteistyötä?
3. Kenen kanssa olet yhteyksissä eniten?
4. Mikä on omaohjaajan rooli koulun kanssa tehtävässä yhteistyössä?
5. Millä tavoin lastensuojeluyksikkö osallistuu koulun verkostopalaveriin?
6. Minkälaisia yhteistyön muotoja teillä on käytössä?
7. Miten käytössä olevat yhteistyön muodot toimivat?
 - > Alakohdat eri yhteistyömuodoille

Minkälaisia kehittämisen tarpeita koulun edustajat, lastensuojeluyksikön edustajat sekä lastensuojelun piirissä olevat nuoret kokevat koulun ja lastensuojeluyksikön välisessä yhteistyössä olevan?

1. Mitä asioita yhteistyössä pitäisi mielestäsi kehittää?
2. Mitkä asiat yhteistyössä toimivat hyvin?
3. Millä tavoin huolehditte, että esiin tuleviin haasteisiin reagoidaan tarpeeksi nopeasti?
4. Miten verkostopalaverien osallistujamäärä vaikuttaa palaverin kulkuun?